

16768

A
CSENDŐRSÉGI
♦♦ LAPOK ♦♦
KÖNYVTÁRA
11.

VIDÁMSÁGOK A CSENDŐR KÖRÜL

*Híven,
Becsülettel,
Vitézül.*

*Mi sohsem pihenünk . . .
Haladunk éj s nappal a bűnök után
És eléjük megyünk — szüntelenül
És akkor is látnak a falvak, mezők,
Ha fény, lárma, ima s minden elült . . .*

*Előttünk zászló leng : a becsületé.
Babér övezi és cserlevél zöldje,
És hőszt selymén kakastoll ragyog !*

11.

Vidámságok a csendőr körül

Szentjobbi János alhadnagy,
írói néven: Rovás Róvó
elbeszélései

(Megjelentek a Csendőrségi Lapokban)

A képeket vitéz Dobó Sándor g. őrnagy rajzolta

// A Csendőrségi Lapok kiadása //

1941

Felelős: Besenyői Beöthy Kálmán alezredes

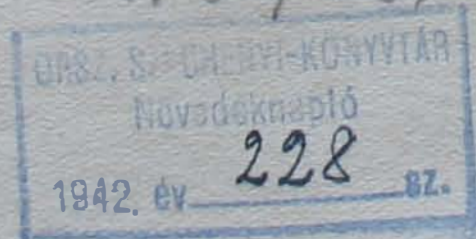
Vidámságok a csendőr körül

ELŐSZÓ.

Ebben a kötetben Szentjobbi János alhadnagy — írói néven Rovás Rovó — bajtársunknak a *Csendőrségi Lapok*-ban megjelent írásait gyűjtöttük össze; Isten-áldotta tehetség Rovás Rovó, mindig szívesen és örömmel olvastuk írásait. Ismerjék meg fiatal bajtársaink is, akiknek még nem volt módjuk azokat lapunkban olvasni. Különösen értékesé teszik ezeket az elbeszéléseket a hűséges emberábrázolás és a mosoly, amit alakjai, történései keltenek. Mosolyt fakasztani, derűs perceket szerezni s ezzel a gondokat — ha csak rövid időre is — elűzni, nem tud mindenki és meglehetősen nehéz ez a csendőri szolgálattal kapcsolatban. Ezért ezek a vidámságok értékes ajándékok az öreg bajtársától. Úgy érezzük, hogy kár lett volna ezeket az írásokat nem összegyűjteni, meggyőződésünk, hogy mindenki szívesen fogja olvasni és hogy sikerül azok révén bajtársainkat megnevettetni.

A kötetet még értékesebbé teszik vitéz Dobó Sándor g. őrnagy úr bajtársunk kiváló toll- és ceruzarajzai.

BÉCSI PARÁDÉ.

Úrnapja volt, fényes, meleg nyári nap. Az öreg Stift-kaszárnya udvarán a harminckilencesek sorakoztak az úrnapi parádéhez. Minden bakán „erste prádés” ruha feszült, sárgazsinóros, búzavirágkék magyar nadrág, buzérpiros hajtókás „waffenrock”, csákó, ami fényes lakkbőrrel volt szegve s az elején kiterjesztett szárnyú, sárgaréz, kétfejű sas feszített. A csákógombhoz háromlevelű tölgyfaágacska volt tűzve, a szíjazat ragyogott, mintha lakkból lett volna, a fegyver csillogott, a derékszíjcsat tündöklött, a csákón terpeszkedő kétfejű sasra pedig nem is lehetett ránézni! Fénylett, szikrázott, süttött minden és mindenki!

A törzstisztek lóháton végigjártak a zászlóaljak előtt és gyönyörködve nézegették a századokat s csak néha-néha, pusztán a megszokottság kedvéért szólítottak meg századonkint egy-egy bakát, hogy: kissé jobbra vagy balra, miközben fényes kardjukkal, melyen a napsugár szikrázott, integettek a megszólítottira. A kürtösök, dobosok kifényesített kürtökkel, dobokkal feszengtek hátul s az őrmester egyik-másik bakának jóakarattal igazított valamit a csákóján, borjúján.

A fogadószárnyon a „Ferenc Jóska rezesbandája” állt. A zenészek illegették magukat a derekukra tekerőzött nagy trombitákban, köztük D. őrmester, kit később mint ezreddobost láttam viszont a nemzeti hadsereg egyik ezredében. A rossz nyelvek beszéltek, hogy mikor a nemzeti hadseregben először vonult ki a bandával, a „meldungot” a következőképpen adta be az ezredparancsnoknak:

— Figyázz! Még egy kicsit joppan figyázz! Szene! Joppra néssz! — Élt azonban a gyanúperrel, hogy az

ezredes úr látott már ennél különb fővetést is, ennél-fogva figyelmeztette a „szénét”:

— Még egy kicsit joppan joppra néssz! Eszretes úr! Alászatosan jelentek teljes szene! Netyven emper, netyven hangszer, kis tob, naty tob, póni ló, meg én!

— Parancsol eszretes úr ety ungárische menet? — Az ezredes úr parancsolt. Ennélfogva az új „tamburmajor” parancsolt a bandának, miközben a nagy botot nyujtotta az ég felé:

— Három pogor saláta, kis antyalom! — A banda pedig rázörgetett s akiket a banda tagjai közül a visszafojtott röhögéstől a guta környékezett, azok lélekzetet vettek . . .

Dehát hol vagyunk még ettől! D. őrmesternek még se pocakja, se tokája, se ősz haja, se hét gyermeke nincs! . . . Hát bizony csúffá tett az idő mindönket azóta, akik még megvagyunk azok közül, akik azon az úrnapi parádén ott kényeskedtünk . . .

Megjött az ezredes úr, egy kicsit gyönyörködött a ragyogó ezredben, azután élére állt az ezrednek és „el-marsoltunk”. Elöl a rezesbanda, utána a századok, begyesen, nyalkán. Mikor a laktanyából kiértünk a Máriahilfer-utcára s a zene ütemesen harsogta, hogy „Seprik a pápai utcát”, az emeleteken az ablakok ki-nyílóttak s fejekkel teltek meg, a „spiszbürgerek” meg-álltak az utcán a csudánkra, mi pedig mentünk, „masi-roztunk”, olyan büszkén és peckesen, mint ahogy illett annak masirozni, akinek a Ferenc Jóska rezesbandája húzta. A Ringen keresztül a belvárosba vezették az ezredet, ahol sorfalat álltunk. Az utca be volt szórva sárga homokkal, arra pedig zöld sást hintettek. Az utcán zöldgallysátrak voltak felállítva az úrnapi szer-tartáshoz.

Mozdulatlanul álltunk sokáig, míg jött a körmenet. Elöl fekete lovakon az osztrák nemes testőrök dísz-szakasza, valamennyien hadnagyok, főhadnagyok, ara-nyozott dragóner-sisakban, könyökig érő fehér kesztyű-

ben, aranyos lószerszámmal, aranysarkantyús, hosszú-szárú lakkcsizmákban. A szakasz élén nyolc kürtös vé-kony ezüstkürtön szakadatlanul fújta a díszjelet. A testőrök után a bécsi érsek baldachin alatt vitte az oltáriszentséget, utána a császárt képviselő Ferenc Ferdinánd trónörökös lépkedett, kísérve a tábornokok, főpapok, főurak hosszú sorától. Ezek azonban nem közvetlen utána mentek, hanem kb. negyven lépésre a magyar nemes testőrség követte, hófehér lovakon, aranyzinóros fehér ruhában, aranysarkantyús piros csizmákban, hátukon párducbőr kacagánnyal. E szakasz végén szintén nyolc kürtös fújta a díszjelet. Ezek után ment a már említett előkelőségek végeláthatatlan sora, köztük a magyar főurak is, díszmagyarban. S mialatt a díszmagyaros főurak módosan lépkedtek előttünk, a templomokban mindenfelől zúgtak a harangok, a temp-lomok előtt pedig mozsárágyúk dörögtek, hátunk mö-gött a civilek a járdán suttozták, legtöbbször ma-gyarul:

— Ez a szakállas Tisza Pista, aki utána megy Khuen-Héderváry, az a pápaszemes Lukács László, az a hosszú Apponyi, az a kopaszszájú Wekerle . . . Mi meg csak fuleltünk!

Mikor a menet elhaladt, a mellékutcákból azonnal kirohant az utcaseprők légiója, gereblyézték a sást, seperték a homokot, minket pedig a Burg hátsó bejá-ratához vezettek, ahol a háromszakaszos díszszázadok oszlopban álltak fel. A borjúból előszedett kefékkel lekeféltük a bakancsot, ruhát, megigazítottuk az álszíja-kat, derékszíjakat. A századparancsnokok lovait el-vezették félre s gyalog álltak a századok élére. A zászlóaljparancsnokok rövid parancsokat adtak: senki ne legyen „begyulladva”, a fejét ne veszítse el, nézzen keményen Ő Felségének a szeme közé, húzza ki magát, markolja át a tusanyakot, a ballábát akkor tegye le, mikor a nagydob üt, hátra ne maradjon senki, előre ne bujjon senki, fel a fej stb., stb.; őrmester, nyissa ki a

szemét, mert így lesz, meg úgy lesz, ha valami nem úgy menne, mint ahogy mennie kell!

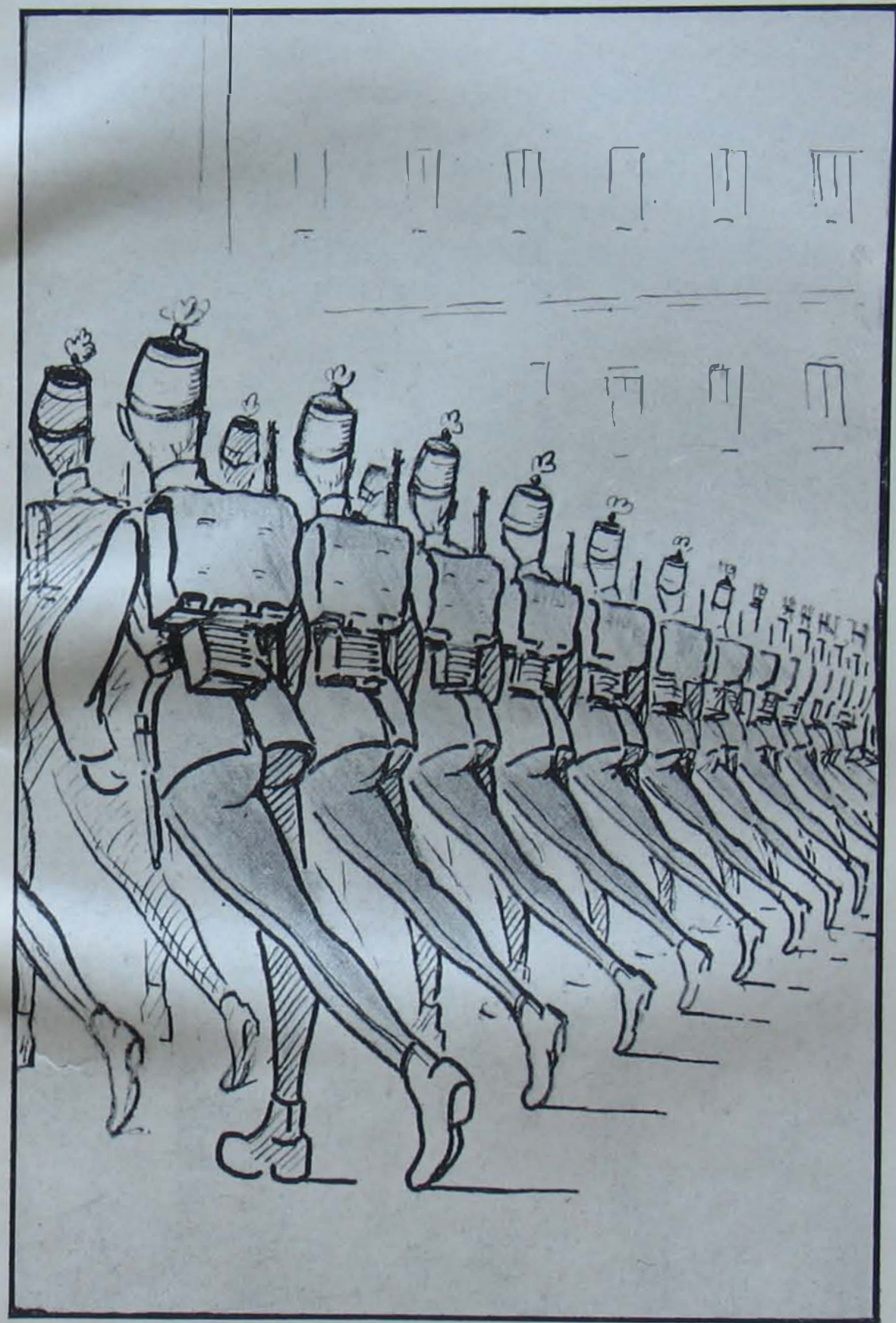
A jó ég tudja, miféle jó tanácsokat nem kaptunk volna még, de a Burgban felharsant a deutschmeisterek indulója és rövidesen döngött a föld a Burg udvarán. A kapu alatt kettősrendekben mentünk át s ahogy kiértünk, balra fejlődünk, szinte futva, azután egyszerre elkapta a század a zenétől a lépés ütemét. A nagydob hangját a falak visszaverték, ennek okáért az infanteriszt Timuj Gyurka és az infanteriszt G. Szabó Mihály vad ugrándozásba kezdtek, mert minden lépésre a nagydob szólt s a parancshoz híven ők mindig ballábal léptek, miért is úgy járt a fejük ki a századból, mint a varrógépből a tűfogórúd, hogy mikor a Müller kapitány úr egy másodpercnek a tizedrésze alatt viszanézett, érthetően sötét indulattal tekintett rájuk, de nem tehetett semmit, mert veszedelmesen közeledtünk Ő Felségéhez. Horváth őrmester úr azonban a helyzet magaslatán állott s részint a kardhüvely végével, részint a lábaival olyan oktatást adott villámgyorsan az infanteriszt Timuj Gyurkának és az infanteriszt G. Szabó Mihálynak, hogy teljesen megértették, közben sziszegte:

— *Ic! Cváj!* Nyomd meg! — *Ic! Cváj!* Húzd meg!
— *Ic! Cváj!* Törd össze magad!

Így ért a század a király elé s mire odaért, lénia-egyenesre húzódott, Horváth őrmester pedig, mintha az, amit eddig bárki is mondott volna, mind érvényét veszítette volna, valami nem hallható hangon sziszegte:

— *Ic! Cváj!* Most tedd le! Dülj bele! Mutasd meg! Dülj neki!

Letettük, megmutattuk, nekidültünk. Vertük a bakancsot a kövezethez, a patkók ütemesen csattogtak, a talpszegek peregtek, repültek széjjel a kövön s mi alatt a banda kipirult arccal, kidülledt szemmel fújta s a nagydobra olyanokat ütött a megfelhőzött cseh, hogy a velő is megmoccant tőle a fejünkben, mi men-

Ic! Cváj!

tünk büszkén, kidüllesztett mellel, nyílegyenes sorban, keményen szembenézve, ahogy a király előtt egy harminckilences bakának illik elmenni. Az öreg király pedig csendesen integetett, gyönyörködött, ott állt a Burgudvar közepén, aranyos ruhában, zöldtollas kalapban, mögötte a trónörökös, körülöttük hátul tábornokok, püspökök, főurak, de mennyien...

Fenn az égen ragyogott a nap, lenn süttött, csillogott, fénylett minden s a Burg falai ujjongva verték vissza az indulókat.

NEM VAGYOK ÉN ÜRI CSALÁDBÓL VALÓ...

*Az Emlékezet, ez a kedves tündér,
örömet akart nekem szerezni, mint jó
anya a gyermekének: felcsillantotta
előttem kissé a multat.*

Nem szépítem a dolgot, nem voltam jobb annak-idején én sem a Deákné vásznánál. Csendörkézben is voltam. Egy román emelt ellenem és még két másik jómadár ellen panaszt, amely panasz szerint meg akartuk volna rövidíteni harminc krajcárral. Persze ártatlanok voltunk. (Ki nem az, aki a csendőr elé kerül?) Felhívtak ennélfogva a csendőrök, akiknek kezébe a román az ügyet beadta, a község házára. Két bakter és pedig Boros Béni, aki hosszú és görbe volt, ezenkívül hosszú, lelógó bajuszt viselt, továbbá Bagosi Imre, aki alacsony és köpcös volt és semmilyen bajuszt nem viselt, mert ahogy az én tenyeremben nincs, úgy nem volt az ő egész szép kerek ábrázatán egy szál szőr se, ennélfogva mindig mosolygott a képe, mint a telehold, mondom: e két bakter tűvé tette értünk a falut és feltérített bennünket a község házára, a csendőrök elé, akik ott vártak ránk a bíróval együtt.

Hárman voltunk „gyanusítottak”, én, nagyreményű inasa egy részeges ácsmesternek, Böszörményi Jóska, ugyanilyen minőségben ifjúmunkás egy nem kevésbé részeges kovácsmesternél és Záli, akinek más neve nem volt és nem is vágyott rá, hogy legyen, de aki nem volt göndörhajú zsidólány, mint a neve után gondolná az ember, hanem szolgafiú az Urban boldogult pohos Fodor Samunál, két ökör, egy tehén és egy borjú mellett. Zálinak se apja, se anyja nem volt, úgy lelték az erdőn a gombaszedők, minden valószínűség

szerint a kövér júniusi eső nevelte ki a földből, mint ahogy a keserűgombát is az neveli ki. Egy tanyán a cselédek kondása nevelte fel és az adományozta neki díjmentesen a Záli nevet is. Szoptatni azonban nem a béresné szoptatta el, hanem a kecskéje, mert a béresnének volt más is, akit elszoptasson. Valahogy nagyon jót tett Zálinak a kecsketej, mert még kondásbojtár korában is megszopta a kecskéket, ha szerét tehette. Mikor azután a kecske üres tőgygel ment haza a csürhéről, a gazdája átkozta a boszorkányt, aki megrontotta a kecskét.

Mikor a bakterek a csendőrök elé állítottak bennünket, a két csendőr a község házában a hosszú asztal mellett ült s a fényes Kropacsek-puskák mellettük a falhoz voltak támasztva. A román a szegletben ült a lócán, a bíró pedig, aki hosszú, vékony, gögös ember volt, kevélyen járkált alá s fel a tanácsteremben és arra sem érdemesített bennünket, hogy ránk nézett volna.

Záli nem is várta, hogy a csendőrök valamit kérdezzenek tőlünk, hiába intette le a két bakter, ő csak mentegetődzött:

— Ne higgyenek, kendtek, hatalmas csendörkáplárurak, ennek a románnak! Ártatlanok vagyunk mi! Meg is adtuk volna neki a 30 krajcárt, de honnan, ha elvesztettük! Itt volt a zsebemben, — tessék nézni, itt a lyuk is, amin át kiesett! — Körülnézett szepegve a jelenlévőkön, mint akinek sikerült az igazát teljes módon bebizonyítania.

A csendőrök összenéztek a bíróval és egymásra hunyorogtak. Záli bátorságot kapott és folytatta védekezését:

— Annak se mi vagyunk az oka, hogy betörte az orrát, mert ha mi tudtunk vigyázva leugrani a szekérről, ő is vigyázhatott volna magára, — egye ki a fene a szemét; meg oszt neki nem is lett volna muszáj leugrani! Ki bántotta volna őtet? Attól se lehet valami

nagy baja, hogy a lovak áthúzták rajta a szekeret, mert a szekér könnyű, fatengelyes szekér, ő meg erős, nagy marha ember. Meg oszt ne lett volna lusta, a fakutyát ne hagyta volna lent a dombon lefelé is, meg ütött volna a köpüjébe rendes szeget, ne gerebenfogat, aminek a fele kintmaradt; az akadt a gatyakorcába, meg egy kicsit a hátába! Oszt nem is messzire húzta maga után a szekér, higgyék meg kendtek, nem volt több, mint amennyire két vagy három sürgönydrótfá állt az út mellett! Meg is állítottuk volna a lovakat, mert eléjük állhattunk volna, de a román nagyon káromkodott, így féltünk, hogyha hamar leakasztjuk a fakutyáról, agyonüt bennünket. Ezért nem mertünk odamenni.

A csendörök mosolyogtak, a bíró nevetett, a bakterek kuncogtak. Most az egyik csendör a románhoz fordult:

— Mondja csak, kend, mi követelése is van kendnek tulajdonképpen?

— Semmi más, mint a 30 krajcáromat akarom megkapni. Hogy az orrom betört, meg a szekér keresztülment rajtam, meg hogy a fakutya beleakadt a gatyakorcomba és elhúzott, azért nem követelek semmit, mert nem tehetnek róla, hogy nem jó léptem le a szekérről és a kerék alá estem. Meg oszt ebcsont beforr! De a pénzemet meg kell, hogy kapjam, ha a királyig is kell apellálnom!

Az egyik csendör az ablakhoz ment, kinézett. Láta, hogy a román szekere ott áll az utcán, benne két kicsi mokány lovacska. Majd visszafordult és kérdezte a romántól:

— Nem lyukas-e a kas feneke?

— Nem, — felelte az oláh.

— Ha pedig nem lyukas, akkor rögtön meglátjuk, igazat beszéltek-e ezek a fiúk. Menjenek csak, kendtek, — fordult a bakterek felé —, rázzák át a kasfarban azt a kis szénát, ha volt pénze a fiúknak, ott kell annak lenni. — Ő maga pedig kikönyökölt az ablakon,

hogyha netalán úgy esne a sor, hogy nemcsak a szenteknek, hanem a baktereknek is maga felé hajlana a keze. És a 30 krajcár elő is került. A bíró maga olvasta le a román elibe az asztalra:

— Itt a pénze kendnek! Kár mindjárt rosszat gondolni arról, akivel ügye van az embernek. A mi falunkbeli ember nem kívánja a másét! Megvan a pénze?

— Meg!

— Van-e még valami rövidsége?

— Nincs!

— Akkor mehet kend! Ti is mehettek, — szólt felénk fordulva. Majd a bakter felé szólott:

— Nehogy ezeken a kölykökön végigvágjatok vagy kettőt a román szíjostorával! — Ilyesmi azonban a baktereknek eszükben sem volt. A görbe botjukkal cselekedték ezt meg. Ez azonban inkább csak jelképesen történt, mert fürgék voltunk és így a jó bakterek inkább csak a levegőt kavarták a görbe botokkal.

Valaki most azt kérdezhetné: Jó, jó, de hogy a fenébe akadtatok ti össze a románnal?

Elmondom én azt is.

Hárman tárgyaltunk a meleg júniusi estén a kovácsmester úr istállójában, összedugott fejjel, suttogva. Arról volt szó, hogy vasárnap bál lesz a faluban, levélszínben, ahol ott lesz Zsuzsika is, a májszter úr lánya, meg több más szép lány is, hegyessarkú cipőkben, a nyakukban kaláriszal, hajukban pántlikával, nemkülönben a derekukon is, csakhogy az szélesebb lesz és hátul nagy csokorra lesz kötve, a vége leér a ruhájuk hosszaiig és a szél csakúgy fújja utánuk, mikor mennek. Na mármost: a bálba be kellene fizetni, süldőlegényenkint számítva 10—10 krajcárt, ami összesen 30 krajcár. Ennél kevesebbet már nemcsak a méltányosság, de a tekintély sem engedhet meg. De honnan veszünk mi fejenkint 10—10 krajcárt, mikor hármunknak sem volt egy fillérje!

Sorra vettük a pénzszerzési lehetőségeket, s belát-

tuk, hogy az, hogy akár én, akár Böszörményi, a kovácsinas, a gazdáinktól pénzt kapjunk, mégcsak szóba sem jöhet. Záli megint nem kaphat pénzt a gazdájától, mert a javadalmazása kettő öltöny tölgyfa fehérenemű, (a kendervászon gúnyneve), egy kalap, egy sapka, egy pár csizma, nyárára egy pár bocskor, egy kabát, egy mellény, egy nadrág, egy kék kötény, élelem dugig és közös hálóhelyiség a tehenekkel. Miután ebben minden benne van, amire egy szolgafiúnak szüksége van, a pohos Fodor Samu véleménye szerint nem lett volna semmi értelme, ha a javadalmazás közé pénzt is vettek volna fel. A kovácsinas elmondta, hogy ő már megpróbált a pénzről gondoskodni, az ifiasszonynak a kamarában ülő kotlója alól alkonyatkor kiszedte a tojást és elvitte Ábrókhöz, de annak nem kellett, mert már nagyok a csibék benne és zörögnek, így nem lehet a többi közé keverni, a nélkül, hogy azonnal észre ne vennék...

Végre is abban egyeztünk meg, hogy másnap reggel, mivel éppen vasárnap lesz, szedünk a Nyulas erdőn egy-egy puttony gombát és eladjuk a diószegi reggeli piacon. Záli ugyanis azt állította, hogy saját szemével látta, milyen jó ára van a diószegi piacon a gombának: négy krajcár egy cseréptányérral.

Záli állította, hogyha jól sikerül a vásár, lehet, hogy egy forintunk is lesz, de egy koronánk, az biztosan. Kifejtette azt is, mit fogunk csinálni a rengeteg pénzzel:

— Harmincat befizetünk hármunkért a bálba. Tízért cukrot veszünk a lányoknak. A többiért bort fogunk inni a kocsmában, hogy jó részegek legyünk. Azután összefogódzkodva végigdaloljuk az utcát és ha úgy esik, hogy szembe jön velünk Ungvári suszter, a „nazarénus” pap, akkor azt én, — tudniillik Záli —, jól oldalba rúgom és azt fogom neki mondani: „Félre az utamból, bűdös nazarénus!” Így mindenki a csudánkra áll az utcán, baj se lehet, mert a nazarénusnak

Pálinkába, borba ezt szokta áztatgatni.

tiltja a vallása, hogy visszarúgjon, vagy megverjen bennünket, így fog látszani, hogy legények vagyunk és a lányok a kiskertből fognak bennünket nézni!

Ki ne lett volna gyönyörűséggel eltelve, ilyen ragyogó terv hallatára! — Záli javasolta, hogy mindjárt tanuljunk is egy kicsit táncolni, nehogy holnap a bálban szégyenben maradjunk.

— Nincs annál nagyobb szégyen, mintha a „legény” táncolni se tud! — mondta Záli. Mi igazat adtunk neki és a trágyahányó lapáttal, seprővel, vasvillával táncra perdültünk és vígan gyakoroltunk. Záli, aki e téren már nálunk jártasabb volt, megmutatta, hogy kell járni a rezgőst, meg a mártogatóst, meg hogy' kell kurjongatni. Itt figyelmeztetett, hogy kurjantani, ha nagyobb legény is van közel, nem tanácsos, mert könnyen szájonkapják „az embert”, tehát ezt főleg úgy kell csinálni, hogy az ember az ajtóhoz közel legyen.

Egy-egy sikerültebb kurjantásnál és táncfiguránál a tehenek ijedtükben a jászolba ugráltak és elbődültek. Végre is Rác Sándor májszter úr a nagy dübörgésre felébredt s az istállóba rontván, néhány taslit szétosztott köztünk, mondván:

— Hazatakarodjatok innen, az Isten dögöt vessen belétek! Mert ha még itt ijesztgetitek tovább ezeket a szegény jószágokat, a vasvillát mártom belétek!

Ennek okáért hazatakarodtunk.

Hajnali harangszókor megbeszélés szerint egy-egy puttonnyal felszerelve találkoztunk az erdősarkon. Gomba volt dögivel, mert előző napokon esett az eső. Csupán annyi baj volt, hogy nem ismertük a gombákat. Záli egy nagyobbfajta piroshátú gombára különösen felhívta a figyelmünket.

— Ebből szedjete fel mentől többet, mert ennek jónak kell lenni. Mikor Bumi zsidónál szolgáltam, az sokat szedetett s aszaltatott velem ilyet. *Pálinkába, borba ezt szokta áztatgatni.* Volt is annak kedve, aki

ebből ivott: a padlásba verte a fejét, olyan táncolhatnékja lett.

Megpakoltuk hát a puttonyt belőle. A puttonymadzag vágott, az orrunk majd a földet érte. Azon gondolkoztam, hogy valahol kiöntöm a gombát és elszelelek, de nem mertem Zálit otthagyni, mert eltévedtem volna egyedül. Így hát emeltem a gombát, átkozva magamat, hogy belementem ilyen marhaságba. — Ha ezt látná Zsuzsika, az a csipás, hogy härman emeljük a gombát, hogy vele táncolhassunk!... A csuda belé!

Félholtak voltunk, mikor nyolc óra felé bevánszorogtunk a diószegi piacra, s odaállottunk az asszonyok közé. A kutya se nézett ránk. Csupán egy asszony kérdett tőlem annyit, mit akarunk azzal a sok bolondgombával. Végre egy fiatal úriasszony jött cifra szolgálóval és mert a gombát szép nagyoknak találta, megvette az én egész puttonyrakományomat, nem ugyan tányéronként négy krajcárjával, mindamellett az egész puttonyért adott 30 krajcárt. Ráadásul hazavitette velem.

Mikor visszatértem a piacra, láttam, hogy két társamat egy sárgaszínóros bakter tereli maga előtt, görbe bottal, káromkodva. Ahányszor a puttonyt hátul a botjával megdöfte, a szegény Záli mindig majd az orrára bukott. Óvatosan követtem őket. Láttam, hogy a bakter kikísérte őket az Érpatak hídjára, ott a puttonyokból a gombát beleborogatta a vízbe. Az üres puttonyokat úgy tette le, hogy társaimnak le kellessen érte hajolni, amikor azután a görbe bottal lelkiismeretlenül végignyujtott a hátukon, merthogy, mondta, a fészkes fene, meg a fityegetős fene, meg a fekete fene ette volna meg az olyan ronda kölykeket, akik a nagyságos főjegyzőnének bolondgombát adnak el! Hogy mi is lett volna itt, ha ő nem lenne! Csak még azt a harmadik gazembert kapja kézre!

Záli menekülés közben meglátott és kiabálva figyelmeztetett a rám váró nagy veszedelemre:

— Szaladj, hé! A jegyzőné volt az, aki megvette, hé! Bolondgomba volt az, hé! Agyon akar a bakter ütni, hé! Szaladj, hé! — Szaladtam is, de a bakter már meglátott és utánamvetette magát.

— Állj meg, bűdös tekergő, had üsselek agyon! — ordított és a görbe botot utánamhajította. Örültem menekültem, de nem haladtam, mert a puttony nagyon táncolt a hátamon. Szerencsémre két társam messziről mindenféle csúfságot kiabált a bakternek, aki már úgy fútt, mint a kiveret bika, s engem futni hagyva, azok után vetette magát. Én pedig, hogy szorult helyzetemből valahogy meneküljek, a legelő szélén betörtem egy nádkerítést és bementem valakinek a kertjébe, ahol málnabokrok közé bújtam. A kerítés hasítékán át néztem, mint cikáznak bajbajutott társaim a legelőn jobbra-balra... A bakternek segítségére ment egy csapat vājogvető cigány is, akik a vājogvetőgödörben ünnepeltek. Már-már úgy látszott, hogy a bakter görbe botja a kebeltársaim hátán hasad széjjel, mikor Záli előrehajította a derekát, hogy a hátán lévő puttony pajzsként védje a fejét, s nekifutott az egyik hadonászó cigánynak, aki meglepetésében félreugrott előre, s mire rájött, hogy mi is történt, a két fiú kint volt a körből.

— Hogy a szemed gyógyuljon be! — átkozódott a cigány, s utánamvetették magukat társaimnak, de azok most már eltűntek a szőlőskertben, ahová a cigányoknak különféle okokból tilos volt belépni. Körülvették hát a baktert és dicsekedtek, mit csináltak „volna” társaimmal, ha megfogták „volna” őket.

— Kitápostám „vóná” a bélit! — Agyonrugdostám „vóná”! Letertem „vóná” a derekát!

— Krrruu! Krrruu! — hallatszott ekkor a szőlőskertből. Hogy mit jelent ez, egy csapat cigánynak oda kiáltani, azt csak az tudta, aki maga is megpróbálta. Nincs az a magyar román-cigány nyelven kifejezhető ocsmányság, ami ilyen alkalommal a cigányból ki ne

jönne. Társaim a szőlőkből tovább kurgattak, hogy a cigányokban egészen felforrt a vér. Átkozódtak és kényszeríteni akarták a baktert, hogy társaimat fogja meg és szolgáltassa ki nekik.

— Hálljá! Mát mága rendér vóná, hát hogy tír-heti ezt!

Végig is, mert a bakter már nem akart tovább a fiúk után szaladgálni, azt kezdték szidalmazni, aki, hogy szabadulhasson tőlük, kénytelen volt köztük bottal széjjelütni... Két pohos paraszt, aki a szőlőkben egy diófa alatt borozgatott, nagyokat röhögött és szem-melláthatóan jól mulatott rajtuk...

Azon vettem magam észre, hogy valaki a hátamon lévő puttonyt megragadva, kipenderített a málnabokrok közül. Egy vékony, suszterforma ember volt a támadóm, aki mérgesen rám rivallt:

— Itt vagy, kutya, he!

— Itt! — feleltem meglepetve. (Mást nem is tudom, mit mondhattam volna.)

— Egy hét óta lopod a málnámat, tördeled a kerítésemet, teszed tönkre az életemet! Most meg már puttonnyal jöttél? Mered-e tagadni?

— Nem merem, mert itt a puttony a hátamon, de nem lopni jöttem! — mondtam. De hiába esküdöztem, hogy nem lopni jöttem, a suszter meg volt vadulva. Szidott, átkozott, mikor pedig el akartam menni, a puttonynál fogva visszarántott, hogy így meg úgy, majd megmutatja ő nekem:

— Tán még azt is le akarod tagadni, hogy nem is te vagy az, aki itt van? Na, most pofázz!

— Nem pofázok! — feleltem elszántan.

— Még vissza mersz pofázni! Te kutya!

— Mondtam már, hogy nem pofázok!

— Ne is pofázz, azt komendálom!

— Nem is pofázok! — A suszternek vérbe fordult a szeme, egy karót ragadott és toporzékolva ordított:

— Ne u-gass!!!

— Nem ugatok! — feleltem orcátlanul.

— Ugatsz?! — hörgött a suszter elkékülve és a karót rám emelte.

— Ugatok! — mondtam, de nekiugrottam a nád-kerítésnek, a suszter pedig lecsapott volna, de mert a karót nagyon magasra emelte, az az ágban megakadt és mire mégegyszer csapott volna, én már a legelő közepén táncoltattam a puttonyt. Szamárfüleket mutattam neki és még egy negyedóra múlva is hallani véltem a káromkodását.

Zálit és Böszörményt az erdő szélén értem utól. Mindhárman nagyon oda voltunk. Éhesek is voltunk, fáradtak is voltunk. Szédelegve indultunk neki, a még jó 10 kilométer útnak.

És ekkor ért utól bennünket a román. Záli meg szólította, nem vinne-e el bennünket „jó pénzért” a legközelebbi faluba. A román fával volt Diószegeen és már visszafelé jött, üres szekérrel, s örült, hogy még valamit kereshet. Vállalta tehát, hogy fejenként tíz-tíz krajcárért befuvaroz bennünket a faluba. Miután éppen annyi pénzünk volt, megígértük neki, bár fájt, hogy lemondjunk a bálról, dehát szükség törvényt bont. A román megállott és kedveskedve biztatott a felülésre:

— Csak tesik hé ficsor, szálj meg a szekér!

Megindultunk. A román fütyörészett. Társaim látni akarták a 30 krajcárt, mondván, legalább lássák meg, ha már megvan. Áadtam a kincset Zálinak. Az szorongatta aztán a markában.

Közben a jó puha szénán bóbiskolni kezdtünk. Egyszer csak Záli rémülten suttogja, hogy nem tudja, hol a harminc krajcár, oda a pénz, szökjünk, mert ha nem tudunk fizetni a románnak a faluban, agyonüt bennünket, nagyon erős embernek látszik. Már közel voltunk a faluhoz, a két kis ló vígan kocogott lefelé a szelíd dombon. A Záli jeladására lehajítottuk a puttonyokat és leugráltunk a szekérről, Záli pedig, miközben

szaporán szedtük a lábunkat, kétségbeesetten kiabált a románnak, magyarul is, románul is:

— Jaj! Jaj! Kígyó van az ülés alatt! Váj! Váj! Serpe! Ugorj, szomszéd, mert beléd búvik! Biztosan tejszagot érez rajtad!

Visítva rohantunk az erdőbe. A román pedig sajnálta a 30 krajcárt, amiért megszolgált és valószínű, azért, hogy zálogot vegyen tőlünk, utánunk akart ugrani, de megcsúszott a lába a felhércen és így a lovak közé esett. Azok a dombon lefelé nem tudták a szekeret megállítani, áthúzták a románon, ekkor pedig a fakutya, ami, mert hol le, hol fel kellett menni, a parton lefelé is le volt eresztve, beleakadt a gatyakorcába és bizony megszánkáztatta a jó frátyét egy kicsit. Nagyobb baja azonban nemigen esett, minthogy betört az orra és elszakadt a gatyamadzaga. A többit már tudjuk.

*

Azért mégis voltunk a bálban, mert a mesteremet ittás állapotban találtam, s mikor megtudta, milyen bajban voltam, egy egész koronát adott, hogy senki ne mondja, hogy az ő inasa alábbvaló, mint más ember fia.

A bálba hát befizettünk. Nem mentünk azonban a kocsmába, mert a fennmaradó összegből nem futotta volna inni. Koporsószeg cigarettát azért vettünk és a kocsmá felé is elmentünk, onnan úgy jöttünk el, mintha részegek lettünk volna, na nem olyan nagyon, csak ahogy illett.

Óbégatva, összefogódzkodva, legényekhez illően mentünk végig az utcán. És csakugyan olyan szerencsénk volt, hogy Ungvári, a „nazarénus” pap szembe jött ránk. Záli pedig csakugyan oldalba rúgta, ahogy az legényhez illik és ráacsarkodott:

— Félre az utamból, büdös nazarénus! — mert tudta, hogy annak a vallása tiltja, hogy visszarúgjon, vagy visszaüssön.

Szegény „nazarénus”! Hallottam, hogy prédikációt tartott róla a többi nazarénusnak, hogy milyen örömmel szenvedte el a rúgást, amit nyilván a nazarénusok szent hitéért kapott. Nem is hitte volna el, ha valaki megmondta volna neki, hogy a rúgást nem a szent hitéért kapta, hanem pusztán azért, hogy a majszter úr leánya, Zsuzsika lássa, amikor a házelőtti kiskertből az utcára kikukucskál.

Na, megesik ilyesmi mással is, mert sok ember van a világon, aki nem mindig tudja, hogy honnan fúj a szél...

LAKODALOMJÁRÁS.

Próbacsendőr koromban Szatmár megyében, az avasi járás egyik őrén, egy, a hegyek közé eldugott román faluban szolgáltam. A vasútállomás jó másfél kilométerre volt a falutól. A laktanya szomszédságában lakott egy özvegyasszony Tógyer nevű legényfiával, aki postakocsis és egyben levélkézbesítő volt. Ezen a címen közalkalmazottnak érezte magát és nagyon együttértett a csendőrökkel. Abból, amit mint szomszéd, az őrön lefolyt szemlékből látott, azt következtette, hogy a csendőrökkel ilyenkor valami égbekiáltó igazságtalanság történik. Ezért, ha észrevette, hogy az állomásra csendőrtiszt vagy járásőrmester érkezett, míg az az állomáson a legközelebbi út után érdeklődött, Tógyer addig sovány gebéjét botütésekkel serkentve, mint akit a tatár kerget, lóhalálban a laktanya elé vágatott s az ablakot megzörgetve, leadta a vészjelet:

— Váj gye minye! (Jaj nekem!) Hozzátok jön, aki legnagyobb köztetek! Aranyzsinóros sapka van a fején! Jaj nektek! — S mert a legutóbbi szemlén a járásőrmester, mikor Tógyer a kerítés mellett megbújva hallgatózott, kifogásolta, hogy kevés az őr baromfija, sertése pedig egyáltalán nincs, Tógyer ki akarta rántani az őröt a bajból s míg a főhadnagy úr a szobában tartotta az oktatást, beszaladgálta a szomszéd vasányokat, azzal, hogy nagy bajban vannak az úrfiak, mert se disznójuk, se tyúkjuk nincs, hát adj a kölcsön kinek mije van erre az egy napra. A jószívű szomszédok pedig megfogadták a szót és mikor a főhadnagy úr a szünet alatt kiment az udvarra egy cigarettát elszívni, tapasztalhatta, hogy a tyúktól dugig van tyúkkal, a ser-

tésólban pedig négy idegen disznó harapdálta, visítatta egymást. Lehet, hogy meg is lett volna elégedve nagyon, ha már előbb nem látta volna mind a két ólat üresen. Ezért éles hangon kiáltott:

— Őrsparancsnok!

Az pedig rohant.

— Parancs!

— Mi az Isten csudája ez itt? — s a főhadnagy úr a Noé bárkája módjára megtömött ólakra mutatott, de hazudnék, ha azt mondanám, hogy egy csepp jóakaratot is ki lehetett a szeméből nézni. Szegény Mézsáros őrmester úr, a parancsnokunk, csak bámulta a sok tyúkot, disznót, de egy hang nem sok, annyit sem tudott kinyögni. Hasonló módon járt Balogh Pálcsendőr és a többiek is. A főhadnagy úr pedig abban a hiszemben, hogy félre akartuk vezetni, csak a rendezés nem sikerült, forszírozta a dolgot s utoljára, mint próbacsendőrt, engem kérdezett:

— Kiék ezek az állatok? — Magam is abban a hiszemben voltam, a temérdek tyúkot, disznót meglátva, hogy az „öregek” akarták az őröt kedvezőbb színben feltüntetni s valahol kölcsönözték az állatokat. Így nem mertem azt mondani, hogy soha nem láttam őket, hanem, nehogy bajba keverjem „öreg” bajtársaimat, szerénykedve feleltem:

— A miénk az!

— Úgy? Nyissa csak ki az ajtókat! — Kinyitottam. Tyúkok, disznók, kotkodácsolva rőfögve rohantak haza. Kaptunk is olyan szemlét, hogy... De talán jobb lesz erre fátyolt borítani. Nem is ezt akartam a multakból kiteregetni, hanem azt, hogy Tógyer szerette a csendőröket a maga módján s ha még tekintetbe vesszük, hogy a faluban minden hírt, minden pletykát felszedett s olyan ügyesen csinálta a dolgát, hogy egy vasálynak se jutott soha eszébe Tógyerre gyanakodni, ha teszem fel, valamelyik járőr a Kuku Mojse boltjából ellopott bocskorbőröket nagyon rövid keresés után

találta meg az Árgyelán Gyorgye szénaboglyájában, akkor belátjuk, hogy Tógyerre nem lehetett megharagudni.

De az örs legénysége sem volt Tógyerhez hálátlan, mert őt illette meg az egész örs által termelt bagó. Akkor még minden csendörnek tajtékpipája volt, tehetségéhez képest kettő-három, ünnepnapon pedig tajtékszipkából szívta a szivart. A dohányt pazarul felsallangozott kostök és macskazacskókban tartották s összpontosításoknál, vezényleseknél a pipa- és zacskócserék épúgy izgalomban tartották a vitézlő férfiakat, mint ma sokakat a labdarúgómérkőzések. A legénységi szobákban kincstári pipatartók voltak, megrakva beviaszolt és gyapotronggyal fényesre dörzsölt tajtékpipákkal. Egy kiérlelt tajtékpipán, ha jól megszívták, a barna, piros és sárga színnek minden árnyalata végigcsúszott a nyakától a kupakjáig, egymást váltva. Ilyenkor a gazdája szíve tele volt gyönyörűséggel.

Na, volt is bagó. Tógyer ellátta minden pereputytyát és jómagának is mindig ki volt tömve az egyik képe. A szájaszélén olyan zabolák virítottak, mint a kislecskének van s a szájából állandóan ki volt marva a bélés. Minden józan ész szerint nikotinmérgezésben kellett volna elpusztulnia, azonban ilyesmi eszébe sem volt. Száz szónak is egy a vége: jóban voltunk mi Tógyerrel.

Történt pedig, hogy Tógyer is rájött arra, ami meg van írva, hogy tudniillik nem jó az embernek csak egyedül lenni. Kiszemelt ennekokáért bizonyos Pipanuc Parászka nevezetű leányzót, a Pipanuc Nucuj uram tisztességes hajadon leányát, aki valami szemrevaló fehérnép volt. Parászka olykor szőtt, font, olykor kecskéket legeltetett. A haja vajjal fényesre volt kenve, a nyakában fényes kalárisok csillogtak, mindig dalolt és furulyaszóra remekbe tudta eljárni az árgyelánkát. De mindeme fényes tulajdonságai eltörpültek a mellett, hogy egy meglehetősen nagy darab cserjés

kecskelegelőt és húsz darab fejőskecskét kapott hozományba a lakodalma napján. A Tógyer anyja és a Parászka anyja tehát megtanácskozták a dolgot és késedelem nélkül kitűzték az esküvő napját a zöld farsang első hetére.

Tógyer vasány fogalmak szerint szintén nem volt szegény fiú, kecskéje, legelője volt, az anyjának a lakatanya szomszédságában háza, de saját magának is volt egy kehes gebéje és hivatala, mert postakocsis és levélkézbesítő volt. Így társadalmi állása megkívánta, hogy fényes lakodalmat tartson.

Tudni kell, hogy a vasányoknál a lakodalom három napig tart. Első nap a menyasszony rokonsága a menyasszonynál, a vőlegényé pedig a vőlegénynél vigadozik. Második nap van az esküvő, mikor a vőlegény násznépe felkeresi a menyasszony lakását és azután együtt mennek esküdni. Ilyenkor a legények külön és a lányok külön összefogódkodnak az utca szélességében egy, esetleg több sorban — inár attól függ, hogy hányan vannak — és rettenetesen kurjongatva, szilaj táncot járnak utcahosszat. Elöl megy az egyik vőfély, kezében a vőfélybottal, amire sok kendő és lószerszámra való zörgő van kötve, azt magasra nyújtja, mint az ezreddobos szokta a nagy botot, ezzel rázza ki a legények előtt az ütemet, mire azok ugranak előbb egy rettentő nagyot, azután két kisebbet, végül három egészen kicsit s úgy a két, mint a három ugrást ugyanannyi idő alatt teszik meg, mint az egyet. Ez úgy lehetséges, hogy az első ütemre két lábbal egyszerre vetik fel magukat a levegőbe, a második ugrást előbb a jobb-, azután a ballábbal csinálják, a harmadik, a hármassugrás pedig inkább csak hármassugrás, amivel a vasány nekidurálja magát a következő két lábbal való felszökkenésnek. Az ütem azután így jön ki: Düb, düb-düb, düb-düb-düb! Ehhez a cseterás — egy szál hegedülő vasány — valami kacskaringós nótát húz, de a hegedü nyekegése csak itt-ott hallatszik ki a dübör-

gésből, kurjongatásból. Amit a vasány legények ilyenkor elkurjongatnak, szikrázó, egészséges életbölcse ség az, mindamellett a leánynevelőintézetekben sohasem fogják tanítani. Míg a község házában, templomban az esketés tart, kint a násznép táncra kerekedik. Ezután a vőlegény lakására mennek, ott tart a lakzi éjfé l feléig, hogy másnap reggel újrakezdve, szorgalmasan folytas sák estig, mikor is a házigazda és közelebbi rokonsága bottal verik ki a vendégeket, ha bírnak velük, ellen kező esetben elszöknek hazulról, míg a kedves vendé geket elviszi az ördög. A lakodalom tartama alatt a konyhában az öregasszonyok két láncon csüngő üstben állandóan főznek, egyikben puliszkát, a másikban pa szulylevest. Aki a nagy táncolásban megéhezik, oda megy, befakanalaz egy-két cseréptányér paszulyt, meg eszik hozzá olyan darab puliszkát, mint a feje, azután járja, újult erővel. A harmadik nap délben az üstöket leszerelik, ettől kezdve a vigalom üres hassal megy, de még így is gondot ad a házigazdának, hogyan vessen neki véget.

A lakodalom első napján Tógyer beállított a lak tanyába és Mészáros örmester úrhoz a következő kérel met intézte:

— Domnu strázsamester! Te tudod, hogy nem vagyok ganéj ember, mert gazdag is vagyok, meg okos is! Ezért meghívtam a lakodalomba a pópát is, meg a dászkált is. Kérlek szépen azért, örmester úr, parancsold meg az úrfiak közül is kettőnek, hogy jöj jenek el, hogy örüljek és lássa a többi vasány, ki vagyok én! — És kidüllesztette a mellét.

Az örsparancsnok, tekintve a Tógyer bokros érde meit, meg hogy a nyakáról hamar lerázza, megígérte, hogy legyen nyugodt, két „úrfi” ott lesz. S mikor Tógyer elment, meghagyta Balogh csendőrnek, hogy a próbacsendőrrel, már mint velem, szemszúrásképpen egy órára majd menjen át Tógyerékhez, ha a lakoda lom áll. Ezután szolgálatba vezényelt bennünket.

Pucin bidos, ápoj binyel!

Mikor a faluból mentünk kifelé, láttuk, hogy a Grósz Simi zsidó boltajtója elé egy hosszúkás hordó volt félfenékre állítva s benne moslékszerű sós lében heringek bűzlöttek. A hordó felső részén deszkadarab volt téve, arra pedig csalogatónak két hering. Az egyiknek már csak félszeme volt, mert a másik szemét a fél fejével együtt valami éhes kutya leharapta. Én is, Balogh csendőr is, magyar vidékről kerültünk a vásárok közé s úgy gondoltuk, hogy ilyen undorító dolgot ember meg nem ehet. Ezért Balogh csendőr felszólította a zsidót, hogy a heringet hordóstól eltakaríttassa, mert feljelenjük. A zsidó azonban esküdözött, hogy a hering az elképzelhető legfinomabb állapotban van s a leve sem moslék, hanem zaft. A szolgáját pedig elszalasztotta a szomszédjában lakó Cincás Cilika esküdthöz és azzal bizonyította, hogy a hering jó, csak olyan szokott lenni, amilyen. Cincás fontoskodva nézegette a heringeshordót, kivett egyet-egyet belőle s a moslékszerű levet az ujjáról lenyalogatta. A Balogh csendőr kérésére a félszeműt is megvizsgálta, szagolgatta, beleharapott, végül a körülöttünk összezsúrdult vásárok általános helyeslése közben a következő nyilatkozatot tette:

— *Pucin bidos, ápoj binye!*—Vagyis: Kicsit bűdös, de azért jó! — Beláttuk, hogy nem értünk a heringhez. Balogh csendőr visszavonulót fűjt s csupán a tekintély megóvása végett rendelkezett:

— Simi, én megengedem, hogy a hering úgy jó, ha bűdös! Mindamellett azt a félszemű heringet, meg a párját eltakarítsd innen, mert ha engem még egyszer a csömörrel környékeztet, mikor erre járok, sábeckor etetem meg veled! — Ezzel otthagytuk. Útközben Balogh csendőr kérdezte:

— Mondja, de igaz lelkére mondja: evett már maga heringet?

— Evett a fene, aki megegye! — feleltem sértődve.

— Jó-jó! Nem is azért mondom, csak azt szeret-

ném tudni: csakugyan bűdösnek kell-e lenni a jó heringnek? Mert ha ezt nem tudjuk, hogy jelentsük fel Simit?

— Ami bűdös, az nem embernek való — feleltem.

— De a sajt is bűdös, mégis embernek való! Látja, itt tűnik ki, hogy a csendőr sohase tudhat eleget! ... És ezeket csak azért mondom magának, mert ez a Simi tetőtől talpig gazember és félek, hogy becsap bennünket. A faluban beszélnek, hogy a múlt évben becsapta magát a Jehovát is, pedig attól fél. A felesége, Rifki, nagyon beteg volt, ezért Simi kétségbeesve megígérte a Jehovának, hogyha Rifki meggyógyul, eladja egyetlen tehenét és az árát a zsinagóga pénztárába fizeti be, hogy új tórát csináltassanak belőle. Rifki meggyógyult. Simi ekkor már megbánta, amit ígért, de nyíltan nem merte megszegni az ígéretet. Kihajtotta hát a tehenét a vásárra eladni, de a hóna alá vette a kakasát is. Jönnek a vevők, kérdik Simit:

— Hogy adja a tehenet? — Simi pedig felelt:

— A tehén egy korona, a kakas 150 korona, de egyiket a másik nélkül nem adom. — El is adta a tehenet egy koronáért, a kakast 150 koronáért. A tehén árát kapta a zsinagóga, Simi pedig a kakas árából vett egy másik tehenet ... Bajos azután az ilyen embernek elhinni olyasmit, hogy a hering megbűdösödve jó! ...

Mikor másnap este a szolgálatból bevonultunk, Tógyer azonnal átjött és figyelmeztetett, hogy a lakodalom áll. Ezt ugyan a nélkül is tudtuk, mert a föld úgy dübörgött, mintha a ménest kergetészték volna odakünn.

Balogh Pál csendőr már ismerte a vasány lakodalmat, ezért a szakácsnénak meghagyta, hogy mikor mi átmegyünk, hozza át utánunk a vasárnapról megmaradt töltött káposztát, hogy mi kínálhassuk meg a vasányokat, elejét véve annak, hogy ők kínáljanak meg minket. Este 8 óra tájban át is mentünk. Az asztalhoz vezettek bennünket, ahol a bíró, a pópa és a dász-

kál már egy közös üvegből szilvapálinkát nyakaltak és dícsérték az új párt. Azonnal kezünkbe adták az üveget, mely kézről-kézre járt és amelyből nyaklónélkül annyit szívott magába mindenki, amennyi jól esett. A vasány senkit meg nem sértene azzal, hogy poharat adjon az üveg mellé. Balogh csendőr már ott-hon kioktatott, hogy ha az üveg a kezembe kerül, tegyek úgy, mintha nyeldekelnék, mert az oláhok megsértődnének, ha látnák, hogy nem iszunk, viszont a pálinka méregerős. Így is történt. Közben a szakácsné behozta a maradék káposztát egy nagy lábasban. Úgy akartuk, hogy majd megkínálunk pópát, dászkált, völegényt, menyasszonyt, meg mi is eszünk valamit belőle. Nem így történt. Mikor a szakácsné a lábast letette az asztalra, Tógyer a menyasszonyát odavezette s hogy megtiszteljen bennünket, a markával belenyúlt a lábasba, derékon markolt egy tölteléket és sajátkezűleg átnyújtotta a menyasszonynak, azután egyet a maga részére vett ki. Egy hopra lenyelték, mint kutya a legyet. De nem aludt a bíró sem, a pópa sem, a dászkál sem, hanem nyilván azt tartva szem előtt, hogy „kanállal tisztesség, de marékkal szaporább”, a példájukon felbuzdult násznéppel együtt megrohanták a lábast és ágaskodva, egymás hegyén-hátán keresztülnyúlva, ki hogy érte, kapkodták kifelé a töltelékeket és kimeredt szemmel, előrenyújtott nyakkal nyelték, mint a golya a békát. Mikor a lábas kiürült, ujjakkal kitörülték és az ujjukat szopogatták. A szakácsné alig tudta megmenteni a lábast is. Én megrettenve néztem a jelenetet, Balogh csendőr pedig mosolygott és szólt:

— Most jövünk mi, a mennykő csapjon a dolgába!

Balsejtelve nem csalt. Az egyik örömanya, hogy úgy az új párt, mint minket, saját rangunkhoz méltóan megtraktáljanak, egy cseréptányéron két heringet tett az asztalra s a nagyvőfély a vőfélybotot megrázva, csendet kért, azután kihirdette, hogy a két hering az asztalon senkié, csak a mienk, hát csak táncoljon min-

denki, ne bámuljon ránk, hadd együnk nyugodtan. Balogh csendőr megadva magát a sorsnak, kezébe vette az egyik heringet, vágott belőle a vőlegénynek, a menyasszonynak, kínálta fűnek-fának, de mindenki olyan tisztességtudó volt, hogy csak egy kicsit fogadott el, végre is nekünk is enni kellett belőle. Mikor az első falatot a számba vettem belőle, észrevettem, hogy a tányérből félszemű hering pislog rám alattomosan. Nem tudtam egy falatot sem lenyelni, elfogott az undor s gondolkodtam: hogy kerülhetnék ki ebből az átkozott bandából, annál is inkább, mert a hering kíváncskozott a szabad levegőre, nem hiába napozott sokat a Simi boltja előtt a hordó tetején. Ezért faképnél hagyva a hüledező társaságot, kirohantam a kertbe, ahol a heringdarabot eldobtam. Egy hatalmas kuvasz, miután birtokáért két más vetélytársát kemény közelharcban nyomorékká harapta, bekebelezte.

Miután ezt végignéztem, a kútnál nagyot ittam a jó friss vízből és abban a hiszemben, hogy most már otthon kialhatom magam, hazasompolyogtam. De ott már a bajtársak hahotázva fogadtak, mert Balogh csendőr, aki azon a címen, hogy engem megyen megkeresni, szintén megszökött a lakodalomból, már elbeszélte, hogy a vasányok a nagy tisztességtudásukban majdnem megetettek velünk két heringet. Az egyiket részint a kutya, részint a vasányok már megették. A másikat ő elhozta. Ráismertem most már: a Simi félszemű heringje volt. Szaglászta Balogh a bajtársakkal. Egyik azt állította, hogy heringszagú, a másik, hogy határozottan büdös. Én is ezekhez csatlakoztam, kinyitván az ablakokat.

Balogh csendőr történetesen a laktanyába benézett bakterrel Simit előhívatta és elétette a félszemű heringet:

— Miért nem ástad el ezt Simi? — vont a kérdőre baljóslatúan.

— Mert szegény ember vagyok és — már tessék

megbocsátani —, ez a hering prima, elsőosztályú hering. Ilyennek kell lenni a jó heringnek!

— Biztos ez, Simi?

— Biztos! Teljesen biztos! Ha nem úgy volna, nem mondanám! Úgy éljek! De még mennyire biztos! Ojjé! Akármikor megeszem az ilyen finom halat, miért ne?!

— Nohát éppen azt szeretném látni!

Vigyorogva szólt Simi:

— Szabad lenne ezt a heringet még egyszer megnezni? — s felvette az asztalon búsan nyujtózó, félszemű heringet. Megszagolta, azután beletörülte a káftányjába, a közepén kettéharapta s mire Balogh csendőr a kezében volt hosszú pipaszárat beleillesztette egy remekbe szívott tajtékpipába, már csak a hering feje és a farka volt Simi kezében, a többi befalta. S még neki állott feljebb:

— Nagyon finom volt! Ha csak ezen múlik, hogy kedve teljen az őrsvezető úrnak és hogy jó emberek maradjunk, már meg is ettem! De miért is ne ettem volna meg? Na, de miért? Ami az én boltomból kikerül, azt megeheti... — itt valószínű a császárt akarta mondani, de meggondolta magát, mert az ajtó messze volt —, azt megeheti a pap is! Mit mondjak az őrsvezető úrnak? Finom volt! De ez nem is szó rá! Ajánlom magamat! — Meghajtotta magát, hogy az orra majdnem a földet érte, de azért az ajtóból még gonoszkodva visszaszólt:

— Hallom, lakodalmaznak az urak! Jó mulatást!

— Kárörvendő, sunyi arccal elkacsázott.

A történetét utána akartam vágni, de Balogh csendőr megfogta a kezemet.

NAGYPIHENŐK, KISPIHENŐK.

Megmondja a Szut., megmondja határozottan, hogy minden szolgálatnak egyharmada pihenő. És a szolgálati lapok megmutatják határozottan, hogy ezt be is tartja minden csendőrijárőr. Pontosan beírják abba mindenkor, hogy ettől-eddig npő., vagy kpő., már amint azt a helyzet megkívánja. A szakaszparancsnok látja, mikor a szolgálati lapot átvizsgálja, úgyszintén a szárnyparancsnok úr is, hogy nincs a pihenő körül semmi hiba, de nem is szabad hogy legyen. A pihenő jár, a járőr pihen. Pont.

De még hogy pihen!

Próbacsendőr koromban a sok-sok paragrafus közül, — amit a nagyváradi csendőriskolában néhai való jó öreg Szalai járásőrmester úr, meg a mérges természetű Kovács őrmester úr, akinél ember magyarul szebben nem káromkodott, nemkülönben a kifürkészhetetlen akaratú Lévai őrmester úr bemagoltattak velem, — átlagon felül megragadta a figyelmemet az, ami a pihenőkre vonatkozott. Egyik bajtársam, bizonyos Csernyestyán Argyil nevezetű, meg is kérdezte Lévai őrmester úrtól, hogy vajjon megvan-e a pihenő minden faluban, nevezetesen Sonkolyoson, ahova amint ő már hallotta, beosztani tervezik... Az őrmester úr megnyugtatta:

— Ne féljen semmit! Azért van közigazgatás, hogy pihenő legyen. Van is! Ami kényelmet a jó Isten embernek megadhat, a pihenőn élvezheti. Belefekszik a szép fehér, tollas ágyba, betakarózik a szép fehér dunyhával, szép oláh lány megfogja kérdezni, hogy a teát rummal vagy citrommal parancsolja-e és már hozza is ezüst tálcán, porcellán csészében, aminek az

oldalára aranyszínű festékekkel csókolódzó galambok vannak rajzolva! Ezt elalvás előtt megissza, azután a szép lány azt mondja: „Szép álmokat, domnisorula, már mint, hogy úrfika!” Azután, amíg alszik, virágos jázminággal hajtja a legyet magáról, nehogy megzavarják a csendőr úr álmát! — Akar még valamit?

Százhúsz próbacsendőr hallgatta csillogó szemmel a csalafinta beszédet. Aki nem értette a beszéd élet, úgy érezte magát, mint a cigány, mikor hájjal kenetik a hasát. Az őrmester úr pedig még egyszer ama bizonyos Csernyestyán Argyil nevezetű próbacsendőr úr felé fordult, hogy a pihenő tekintetében táplált aggodalmait eloszlassa végképen.

— A sonkolyosi őrsnek meg oszt éppen lesz jó pihenője minden faluban. Onnan tudom ilyen bizonyosan, mert jómagam is ott kezdtem a csendőri pályát.

Úgy látszott, még akart valamit mondani, de meggondolta, valahogy így:

— Ezeknek beszéljek én? — „Oszolj”-t vezényelt tehát és miután a felugrásból háromszor visszakoztatott bennünket, otthagyt a faképnél.

— Te — döfött oldalba az egyik bajtársam, Bogyoszlóba való Papp Jóska —, ahogy én sejtem, csak kutyalik ez az emberrel! Annyira jár ennek a szava az igazmondáshoz, mint a kékítő zsidó az Úristenhez! Ezt csak hidd meg nekem! — Igazat adtam neki.

Ezek a dolgok úgy ötlöttek az eszembe, hogy a Felvidékre való készülődéskor történt összpontosításkor, Nyíregyházán, a csendőriskolában, a háromnapos várakozás alatt, mikor már mindenki kifogyott a mondanivalóból, egyik fiatal bajtársunk felvetette azt a kérdést, hogy vajjon a Felvidéken ki is fog pihenőről gondoskodni. Bár távolról sem olyan ékesszólással, mint annakidején Lévai őrmester úr, megnyugtattuk, hogy míg csendőr lesz, addig pihenő is lesz, mert meg vagy írva, hogy aki bárányt ad, ad az annak legelőt is. Példa erre Szendrei Pista bátyánk Bogdányból, aki-

nek adott az Isten vagy 60 darab juhot, — fele rühes, fele mételyes volt. — (Bár inkább ne adott volna, mondaná a bogdányi jegyző úr, akinek lelegeltette a vetését, a nélkül, hogy rá tudta volna bizonyítani.) Bizony, ha az ember megszorítaná, nem tudná ő megmondani, hol is bérel legelőt, de tény, hogy a juhái megvannak és gyarapodnak. Évről-évre keresi a legelőt Szendrei bátyánk, de soha nem talál megfelelőt. Közben a juhái az útfeleken növény fűvön meg is gyógyultak, meg is híztak. Az útkaparók, akiknek a fű járandóságaik közé tartozik, átkozódva mennek panaszra az útbiztoshoz, az meg a szolgabíróhoz, az jelentést tesz az alispánnak. Az őrsökre pedig mérges hangú, litografált felhívások mennek a „vándorjuhászok megfékezése tárgyában”, melyeket is a törzsőrmester urak beiktatnak, de mert a litografált felhíváson csak itt-ott látszik valami elmosódott írás, egy kis fantáziával kiegészítik, írván: „Elvándorolt juhász nyomozására felhív.” — Ezt ugyan a hasonlat kedvéért mondtam el. Úgy van tehát, mondom, hogy akinek bárányt ad az Úr, ad ahhoz legelőt is...

Sok szó esett itt azután arról, hogy hogy is néznek ki a valóságban azok a csendőrpihenők, amelyeket Lévai őrmester úr annakidején olyan szépen beharangozott. Az egyik tiszthelyettes, aki a Felvidékhez illő ünnepélyes alkalom kedvéért papírszipkából mérges színű, bűdös szivart szívott, körülbelül így mondta el az első pihenőjét:

— Mint próbacsendőrt, a komorzáni őrsre osztottak be. Február eleje, csikorgó hideg, térdig érő hó volt, mikor először szolgálatba vezényeltek. Mentünk egész nap, hegynek fel, hegynek le. Estefelé már alig bírtam a lábam. Járőrvezetőm, aki úgynevezett császárszakált viselt és ezen a címen mindenki másnál különbséget érzett magát, úgy tett, mintha neki még csak most jött volna meg a kedve a gyalogláshoz, azzal vigasztalt, hogy már mindössze valami nyolc rongyos

kilométer utat kell megtenni, abból is alig öt kilométert kell hegynek fel menni, pedig neki csak úgy ér valamit a portyázás, ha hegynek fel kell menni, mert az orvos szerint a lábai túlerősek. Azután még egy oláht ki kell kérdezni valami testisértési ügyben tanúnak és már tovább semmi akadály a sincs annak, hogy pihenőt tartsunk, pedig ő igazán nem lesz még akkor elfáradva, de hát már akkorra éjjél elmúlik és muszáj pihenőt tartani, mert megkövetelik. — Ahogy azonban a hegynek mentünk a nagy hóban, nekem úgy rémlett, hogy az őrsvezető úr éppen úgy alig bír már mászni, mint jómagam és az orra majdnem éppen úgy súrolja a havat, mint az enyém. Csak később tudtam meg, hogy a járőrvezetőm, teljes név és rang szerint Káprár Flórián csendőr címzetes őrsvezető úr, egyszersmind a testület legnagyobb hazugja és lóditója volt, dacára annak a hatványozottan tekintélyes külsőnek, amit a császárszakál és dús fekete bajusza kölcsönzött neki.

A kérdéses tanut egykettőre megtaláltuk, de az nem akart tárgyalásra járni, ezért tagadta, hogy bármit is tudna, s ezt cifra átkokkal bizonyította:

— Nem tudok semmit! Nem láttam semmit! Nem hallottam semmit! Dögöljön le a föld színéről az egész házicsaládom, ha nem igaz! Fúvódjak fel, mint a kecske a zöld lucernától, ha hazudok! A két szemem ugorjon ki...!

Járőrvezetőmnek nem volt érzéke a szép átkok iránt, ezért dühösen ajtót nyitott az oláhnak és miután semmirevaló hazugnak nevezte, elkergette. Mi pedig a pihenőre mentünk.

Alacsony, páfrányindával fedett ház előtt állottunk meg. A házon kémény nem volt, a füstnek tetszésére volt bízva, hogy a padlásról hol búvik ki. Éppen azért a tető koromszínű volt. Az ereszt olyan alacsony volt, hogy csak meghajolva tudtunk alábújni. Bekopogtattunk. A szobában egy évszázadokra készült tölgyfaasztalon — más bútor nem volt — olajmécses pislogott.

Megcsíptem a kezemfejét, mert azt hittem, álmodok: egy hatalmas termetű oláh asszony állt a szoba közepén, Éva-kosztümben, a vackon pedig, ami az egyik sarokban négy földbevert cölöpre volt megszerkesztve, egy kövéres oláh ült, — Ádám-kosztümben és mindketten barátságosan üdvözölték Káprár őrsvezető urat. A bíró, — mert ő trónolt az ágyon saját személyében —, zavaromat látva, a bírónéval együtt hahotázni kezdett, hogy csak ne szégyenlősködjek, mert nem vagyok már gyermek, se valami különöset ne gondoljak róluk, mert errefelé az a divat, hogy az emberek meztelen alusznak, hacsak azt nem akarják, hogy a „purecs”, a bolha, minden csepp vérüket kiszívja... A vakablakból a kacat közül cseréppipákat kotorásztak elő és miután a Káprár őrsvezető úr dohányából mindketten rágyújtottak, megmagyarázták, hogy azért kell meztelenül aludniok, mert a purecsnek az a szokása, hogy a két hátulsó lábát nekiveti az ingnek, jól megfogózik benne és ekkor az orrát odateszi, ahol meg akarja csapolni az embert, akkor aztán rúg egyet a két hátulsó lábával, s így az ormánya tövig bemegy a bőrbe és már szívja is a vért. De más célszerű oka is van ennek. Világos, ha az ember fehérműben alszik, mikor felkel, a bolha nem marad az ágyban, hanem a ruhában és nappal is dolgozik. Míg ha ruha nélkül alszik az ember, a bolha az ágyban marad.

Járőrvezetőm megrázott, mert a tudományos előadás alatt már horkolni kezdtem. Ekkor már széna volt leterítve a ház földjén, a Káprár őrsvezető úr biztatására levetkeztem, betakaróztam a köpenyeggel és már horkoltam is. Ő maga nem vetkezett le, hanem egy gyalogszékre ülve, tenyérbe hajtott fejjel aludt, mint később megtudtam, azért, mert a bolha nem szeret se a széklábon, se a csizmaszáron felmászni, meg azután mire a posztóruhán átfúrná magát, akkorra vége a pihenőnek és leseprük. A tűz a sátor alatt csendesen lobogott és jó meleget terjesztett a szobában, ahol a

...az éhes bolhák ezrei...

mélyen alvók egyenletes szuszogása hallatszott. Ezt már tudniillik én hallottam, mert az éhes bolhák ezrei rohantak meg és kezdtek megdolgozni. Hiába próbáltam kirázni magamból őket, nem ért semmit, gondolom: mindegyik kapaszkodott a hátsó lábaival... ezért magamra szedtem a ruhámat. Vesztemre, mert az is tele volt bolhával. Egy hétig nem győztem utána magamból kifogdosni a bolhát. De megtanultam, hogy kell pihenőt tartani és azon sem ütköztem meg tovább, hogy a jó oláhok mezítelen alvással védekeznek a bolha ellen. Mert hogy tisztasággal is lehetne ellenük védekezni, azt úgysem hinnék el, meg ha elhinnék, sem csinálnák.

— A bolha, az semmi! — mondta erre az egyik törzsőrmester a hallgatóság közül. — A patkány, az a valami! Az tehet valamit a pihenőn! Egyszer nyomozás közben, a baktai határban a Triebwasser Bumi nagyságos úr tanyájára értünk és ott kellett éjjel pihenni. A zsidó ispán telajánlotta az irodát, volt benne egy ágy és egy hencser, de ott már pihentünk egyszer: poloska és svábbogár egyformán bőven volt benne. A svábbogár egész éjjel hullott a mennyezetről a nyakunk közé, a poloskák pedig úgy megdolgoztak bennünket, hogy kezünk, arcunk feldagadt. Ezért azt mondtuk az ispánnak, hogy életünk egyetlen öröme, ha istállóban, szalmán alhatunk, így azután az istállóban pihentünk el a szénatartóban. Míg vetkőztünk, az egyik béres, aki soros istállóőr volt, ujságolt:

— Kutyaszerencséje van az őrmester uraknak! Ha még tegnap jöttek volna, nem tudtak volna aludni a patkányoktól. De ma itt volt a patkánybűvölő, akinek a nagyságos úr egy mázsa búzát ígért, ha elhajtja a patkányokat. Hát ma csalta el őket, úgy mentek utána, mint a tyúkok, mikor a gazdasszony hívja őket. Kapott is egy mázsa ocsut! Na, mindegy, aki úr, az sok mindent megengedhet magának! Az a fő, hogy nincs patkány, hírmondónak sem! Nyugodhatnak az urak!

Ki tudná azt megmondani, hogy vajjon az ocsuval kifizetett patkánybűvölő csalta-e vissza a patkányokat, vagy nem érdemelte meg még az ocsut sem? Tény az, hogy mikor a friss szalmán nagyszerűen elaludtunk, egy félóra múlva arra ébredtem, hogy patkányok rágják a fületem, többen a csizmámat hersegtetik a fogukkal, egy sereg meg keresztül-kasul szaladgál rajtam. Vesztemre felállottam, hogy elrúgdossam magamról a fertelmes dögöket, mikor is majdnem szemem nélkül maradtam, mert a járőrtársamnak, — aki a tyúkszeme miatt lehúzta a csizmáját —, a patkányok megkezdték a talpát s ijedten az arcomba rúgta a lábából vacsorázó dögöt. Előző éjjel sem aludtunk, ezért felszereltünk, hogy megyünk a szomszédos faluba egy kicsit aludni. Mikor a kalapot feltettük, akkor láttuk, hogy a patkányok a tollat mindkét forgóból kiették, csak a dróton maradt némi kocsány. Mikor a faluba megérkeztünk, a „strázsák” garboncásoknak néztek bennünket, és ezért mindenáron tejet akartak velünk itatni.

Egy öreg tiszthelyettes „tette be a garast”.

— Fiatal csendőrkoromban a morva határon szolgáltam a tótok közt, a felsőszucsi őrsön. A pihenőt télen-nyáron a padlásokon a szénában tartottuk, azon egyszerű okból, mert arrafelé az ágyat szükségtelen dolognak vélik és nincsen is egy háznál sem. Nyáron mindenki a szénában alszik, télen az öregek és az apró gyermekek a kemencesátor tetején, az úgynevezett pöcön, a szobában, a többi akkor is a szénába bújik a padláson. Nyáron a szobában csak a legyek és a tengerinyulak vannak. Új őrsparancsnok jött az őrsre. Másnap szolgálatba megyünk, kérdezősködik a pihenő felől. Mondom neki: — Kitűnő sarjú van a bíró padlásán, remek pihenő esik benne.

— Én pedig nem fekszem bele, mert nekem szobában köteles a község pihenőt „biztosítani”, még pedig ágyban!

— Kicsit bajos lesz, — mondom —, mert itt két-

napi járóföldnyire nem találni ágyat. Itt nem szokás ágyban aludni.

Mikor a pihenőre értünk, az őrsvezető rávette a bírót, hogy a szobát seperje ki és ott készítsen ágyat. A bíró megcsóválta a fejét a különös kívánságra s azon a címen, hogy sepreget, felkavarta a port a szobának nevezett oduban, amibe, mint később rájöttünk, egész sereg tengerinyúlnak a bűvőlyukja torkollott és éppen e miatt irtózatosszűdös volt. Még pár marék szénát hintett a bíró a földre s hogy ilyen különös kívánságokkal ne igen álljunk elő, valahová meglépett. Mi pedig, mert fáradtak voltunk, ha bűdös volt is, lefeküdtünk és elaludtunk. Kis idő múlva arra ébredtünk, hogy a nyulak kijöttek a lyukakból és rajtunk keresztül-kasul ugrálva nyüzsögnek s alólunk a szénát mind megették, ezenkívül a puskaszíjat, járőrtáskaszíjat is, — nyilván csemegének. A járőrtáskafedelekből is alig maradt valami. Az őrsvezető fohászkozott egy keserveset —, nem az ég felé szállt az, és mint a cséphadaró, derékszíjával kezdte salapálni a nyulakat, amelyek örült ugrándozással menekültek a lyukakba. A puskákat a vállunkon, a járőrtáskákat a hónunk alatt vittük haza. De az őrsvezető se kíváncszott többé ott szobában pihenni.

Egy öreg törzsőrmester vette át a szót:

— Csakhogy a szénában való alvásra is rá lehet ám fizetni. Egyszer a máramarosi havasokban éjjel fáradtan érkeztünk egy isztinához, s a nélkül, hogy a bennlakóknak szoltunk volna, belefeküdtünk a padlásra a friss szénába. Két nap múlva a keresésünkre indult őrsparancsnok rángatott le bennünket a padlásról, s ha ő nem jön, nem is ébredtünk volna fel, csak a Gábor angyal trombitálására, úgy elkábított bennünket a friss zéna. Két napig utána olyan nagynak éreztem a fejemet, mint egy lófej.

Egy tiszthelyettes fűzte tovább:

— A padláson, szénában való pihenőtartásról én is tudnék valamit beszélni, mert egyszer Kővár vidékén, Jóháza határában egy pirománikus örült. rángyújtotta a padlást. Puskaagglyal vertük ki a tűzfalat, úgy ugráltunk le az utolsó percben, hogy kivegyük az örültet az oláhok kezéből, akik a tűzbe akarták behajítani. Isten az atyám, ha nem féltem volna, hogy beleégek, nem ugrottam volna le addig, míg bele nem lökik.

Másik tiszthelyettes:

— A tűzzel nekem is volt egy kis ügyem. Nagybánya határában nyomoztunk a bérceken, s éjjel a favágó oláhnál tartottunk pihenőt. Ezek úgy éjjeleznek, hogy forgácsból féleresz kalibát csinálnak félköralakúra, a kaliba elé úgy egy félvagónnyi fából tüzet raknak, az bemelegíti a kalibát, ami tulajdonképpen csak a szél és eső ellen van.

Ha olyan hideg van is, hogy a fákat meghasogatja és a madarak megfagyva potyognak le a levegőből, itt meg nem fázik senki. De nagyon könnyen úgy járhat, mint én, aki álmomban közel görögtem a tűzhöz és arra ébredtem, hogy a megpörkölt csizmákban a lábaim sülnék. Álmos fejjel felordítottam és futásnak eredtem, s mire észrevettem magamat, már bele is zuhantam egy mély szakadékba, ahol a nyakamat csak azért nem törtem ki, mert félig volt hóval. Egy jó félórába került, míg a favágók és járőrvezetőm segítségével kievickéltem a szakadékból. Egyéb bajom nem is történt, mint hogy a megpörkölt csizmák feje letördelözött a lábaimról, ezért az egyik favágótól kölcsönként tartalékbocskorban mentem haza. Őrsparancsnokomat a guta akarta megütni, mikor meglátott...

— Hát bíborherepelyvában tartott-e már valaki pihenőt? — kérdezte egyik törzsőrmester, olyan büszkén, hogy azonnal észre lehetett venni, hogy ő már tartott. — Mert én tartottam, — mondta, ahogy várni is lehetett. — Az iharosberényi őrsre voltam vezényelve, ahol az őrsparancsnok, aki székel ember volt,

az egyik tanyán meglátta, hogy bíborherét csépelnek s a szép piros pelyvát behordják az egyik csűrbe.

— Ebben a szép piros pelyvában nagyon jó pihenő kell hogy essen —, mondta, s attól kezdve minden járőrnek arra a tanyára írta elő a pihenőt, s meghagyta, hogy azt a bíborherepelyvában tartsuk meg. Aki pedig belefeküdt, egy hétig prűszkölt utána. Egyszer engem vezényelt ki és újra a bíborherepelyvás tanyára írta elő a pihenőt...

Itt megállott a törzsőrmester úr, mert észrevette, hogy a hallgatósága megszökött. Több volt a csendör, mint az ágy, s mikor a pihenőtörténetek hallgatói észrevették, hogy az ágyak mind el vannak már foglalva, asztalokon, padokon igyekeztek maguknak helyet fogni. Így örök titok maradt, hogy folyt le a törzsőrmester úr kérdéses pihenője, a bíborherepelyvában. Biztos volt azonban, hogy ma éjjel nem fog ágyban aludni, de még csak lócán sem. A törzsőrmester úr azonban tapasztalt ember, aki pihenőt minden körülmények közt tud tartani. Lássuk hát, mit fog csinálni? Összeszedte a csomagokon szanaszét heverő ujságokat, leteregette a padlóra, a hátbőröndjét a feje alá tette, magára terítette a köpönyegjét, fűjt egyet és már aludt is.

... A napos csendör eloltogatta a lámpákat, azután a folyosóra ment, rágyújtott egy koporsószege és sárgafedelű rémregény olvasásába fogott.

Bent pedig a csendörök álmukban már járták a felvidéki hegyeket, ahol olyan csuda pihenőket lehet tartani...

ÖRDÖGÜZÉS.

Szatmár megye megszállott részében van az avasi járás, ami arról nevezetes, hogy ott laknak a vasányok. (Avas: oláhul Ovos; oseán = avasi oláh, ebből a magyar vasány.) A vasányok hét rézcsattos tüszőt hordanak, „tölgyfa“-gatyát viselnek hosszú rojtokkal és ugyanolyan inget tarka hímzésekkel, amire még sok-sok apró porcellángomb is van varrva, ezenkívül a nyakára tarka madzag, amivel ott gomb helyett össze kell kötni, mert a gombok csak dísznek valók. Sapkájuk hatalmas fekete báránybőr, bocskoruk szíja térdig kigyózza körül a lábuk szárát, a kecskebőr-szokmányt félvállra vetve viselik, bajuszukat nyírják, a szélét pedig kiborotválják négyszegletesre, azonkívül hosszú haját viselnek. Állítólag a majthényi fegyverletétel után sok erdőháti magyar és ruthén telepedett le köztük, akik a kuruc-seregben szolgáltak. Ezt megerősíteni látszik sok magyar név is, mint: Szász, Csorba, Kerekes, Kormányos, Esze, Borhidi, Erdős stb. A nyakukat fölkeretvélják, mint a divatos dámák a bubifrizurához szokták. Meg kell azonban adni, hogy mindennek dacára nem hízlalják a borbélyokat, mert a már leírt hajviselethez bámulatos egyszerűséggel jutnak: a megnyírandó vasálynak egy másik vasány egy fazekat a fejére húz, s ami a fazék karimája alól kimarad, azt a juhnyíró-ollóval levágják.

Hogy tulajdonképpen kik is ezek a vasányok, azt is megmondom.

A háború alatt egy járőrben volt egy magyar, egy német, egy zsidó és egy vasány. Egy nagy erdőben eltévedtek és mert az ennivalójuk is elfogyott, igen megéheztek. Mikor már alig bírtak járni, egy házra

bukkantak, ahol az asszony kenyeret szedett ki a kemencéből.

— Hej, de jó volna egy kicsi abból a kenyérből, — sóhajtozott a magyar.

— Egy kenyeret elrekvirálunk! — rendelkezett a német.

— Majd én elcsalok egyet, — ígérte a zsidó.

— Én már elloptam, — szolt a vasány s már evett is.

Más:

Mikor a háború után az oláh meg a cseh felcsapott győzőnek és büszkén méregették az avasi hegyek között a „határt“, egy angol, egy francia és egy olaszból álló bizottságféle járt velük, hogy össze ne marakodjanak. Ennek a bizottságfélenek a vezetője volt egy vasány. A hegyek között utólérte őket a zivatar. Az eső ömlött és más hely, ahová a zivatar elől elbújhattak volna, nem volt, mint egy kecskeól, amelyben egy bak kecske tanyázott. Az angol be is tolakodott hozzá, utána pedig a francia és az olasz. A másik percben azonban már bújtak is vissza, hogy majd agyontaposták egymást, mert aratás után lévén az idő, a bak szerelmes állapotban volt, amikor is, akárhogyszépítjük a dolgot, бүдös ökelme, mint a дөг. A magas bizottság tagjai tehát inkább áztak, de menekültek a bakszagtól. Mikor a vasány látta, hogy magas „szövetségeseknek“ nincs szüksége a menhelyre, ő maga bújt be. Igen ám, de most meg ész nélkül ugrott ki — a bak és versenyt öklöndözött a magas bizottsággal, mert szó sincs róla, volt neki is egy kis szaga, de úgy látszik, ami sok, azt ő is megsokallta...

Még a régi, jó békevilágban történt, hogy az ördög beköltözött a vasányok közé és a dászkal padlásán tanyát ütött. Ott táncolt minden este veszett ugrándozással, hogy a padlás majd lerogyott. A dászkal ki is költözött a lakásból családotól és a ház körül esténként összegyűlt vasányok borzalommal eltelve hallgatták a rémes dübörgést. Eleinte

akadtak még bátor emberek, akik felfegyverkezve felmerészkedtek a padlásra, de ott lim-lomnál egyebet nem találtak. Mihelyt a padlásról lejöttek, a dübörgés újra felhangzott. A pópa szabályszerű ördögűzést csinált, de minden hatás nélkül. Pipanuc Juon azt tudta, hogy ez borzalom azért jött a falura, mert Vízkeresztkor a faluban összeszedett preszkurát a pópa és a dászkal a tehenével etette meg, ahelyett, hogy abból másnak is adtak volna, például neki. Ez az oka annak, hogy a pópa nem tud erőt venni az ördögön, aminek az a szomorú következménye van, hogy az ördög elviszi mindőjüket.

Síralmas állapot ez, ha meggondoljuk, hogy a fél falu lopásból él. A vak is láthatja, hogy ilyen faluban olyan pópa kell, akitől reszket az ördög. Egy küldöttség, melynek tagjai Pipanuc Juon, Nyikuc Vaszilika és Hocol Tógyer voltak, ezt a pópa elé is tárta, amellet fertelmes őszinteséggel és közvetlenséggel tudtára adták azt is, hogy ha a drákut záros határidőn belül a nyakukról el nem vadítja, a dászkal és családjakkal együtt kihordják a határra.

A pópa esküdözött a jeles küldöttség előtt, hogy a „ki”, vagy a „mi” a dübörgést csinálja, az ördög nem lehet, mert annak a rettentő átoknak, amit ellene elmondott, amikor ki akarta füstölni, se ördög, se boszorkány, se más gonosz lélek ellen nem állhat, hiszen az átok elmondása után két napig még őt magát is a hideg lelte a borzalomtól.

De a vasányokat nem lehetett olyan könnyen a falnak állítani. Értelmes emberek lévén, tudták, hogy a pópa csak azért beszél, mert nem érti jól a mesteriségét. Ez pedig baj. A jó vasányokat a kétségbeesés környékezte. Eszükbe jutott a sok juh, kecske, boriú, meg disznó, amit az uradalmak szoktak oda ősszel felhajtani az erdőbe makkra, ők pedig 5—6 főnyi társulatokba verődve kísérgették a falkákat, rövidnvelű fejszékkel a kézben, s ha valamelyik disznó pár lépésre

elmaradt a többitől, azt fejbekólintották és vitték. A levágásnál sem ragaszkodtak semmiféle szabályhoz. A csendörök szekérszámra szedték össze a lopott húst, telepakkolták a községházát szalonnával, meg sonkával és már nem is fért volna, ha a vasányok oda is be-be nem törtek volna, így csinálván helyet a következőknek. Az örsökön egymásnak adták a kilincset a különféle uradalmak mondásai, mert a fele már minden nyájnak oda volt.

Balogh Pál csendör, mikor egyhuzamban három hétig nem hált az ágyában, arra kérte a jó Istent, hogy ha már el is látja minden jóval a földi népet: de makkot, azt lehetőleg ne adjon. Balogh Pál csendört a vasányok nem szerették, mert sokat beszállított közülük a szatmári ügyészség fogházába. Ezért most is, mikor a csendörjárőr a faluvégen feltűnt, a bámészkodók úgy elsomfordáltak a dászkal lakása mellől, mintha ott se lettek volna. Nem a legtisztább volt soknak a lelkiismerete, ezért ha már választani kellett, inkább az ördögöt választották, nem a csendört s hozzá éppen Balogh Pált. Na igen, mert az ördög csak táncol, de még nem vitt el senkit, míg Balogh Pál... Jobb arról nem is beszélni.

A csendörök kérdezősködésére a pópa és a dászkal a legnagyobb részletességgel elmondták a szörnyű ujságot, Pipanuc Juon pedig ecsetelte a nehéz helyzetet, amibe a község került. A pópa és a dászkal kijelentették, hogy ők ugyan távolról sem hisznek az ördögben, de nem tudják a dolgot ésszel felérni; mivel pedig más nincs a padláson, megtörténhetik, hogy mégis az ördög az illető, mert tánc, az van minden este.

Balogh csendör azt felelte ugyan, hogy a csendőség nem tartozik eljárni az ördög ellen, miután annak elűzése községi közegnek, nevezetesen a pópának hatáskörébe tartozik, mindamellett, ha már felkérték őket, utána néznek a dolognak pusztán azért, nehogy valakinek olyasmi jusson eszébe, hogy a csendör vala-

mitől megijed, ha az a valami mindjárt az ördög is. A valóság pedig az volt, hogy fúrta az oldalukat: mi a csoda rémíthette meg ezeket a vasányokat.

Bementek a dászkal lakásába, s ott felmászta a padlásra. A bírót hiába hívták, nem ment. Kijelentette, hogy ő szívesen szerepel, mint „zsurat” (esküdtféle bizalmi egyén) bárhol, de az ördög ellen bevezetett nyomozásnál nem megyen, mert nem tartozik.

A csendőrök a padláson félrehúztak pár darab tetőcserepet s így világosságot engedtek a padlásra, de bizony ott lim-lomnál egyebet nem találtak. Nem volt ott ördögnek se híre, se hamva.

A két csendőr okoskodott: Ha rá nem jövünk a dolog nyitjára, szégyenben maradunk. Tehát: ha dübörgés volt, aminthogy lennie kellett, ha ennyien hallották, akkor valakinek itt ugrálni kellett. Ha pedig ugrált, vagy táncolt, akkor nyomának is kellett maradnia, még pedig, ha csakugyan az ördög volt, akkor lónyomoknak. Köztudomású ugyanis, hogy az ördögnek lólába van, még pedig patkóval ellátva. Lehet ugyan, hogy az oláhok ördögéről lévén szó, most már gumitalpat és nem patkót visel, mert például Bukarest polgármestere felesleges előrelátással elrendelte, hogy a birzsárok a ló talpára patkó helyett gumit szegeltesenek, hogy ha majd az utcákat kikövezik, a patkócsattogással zajt ne csapjanak.

De se patkós, se gumis lólábnyomot nem találtak. Ellenben találtak megszámlálhatatlan macskanyomot. Ez gondolkodóba ejtette őket s végül is abban maradtak, hogy az ördögről nem lehet feltételezni, hogy holmi vasányok kedvéért, a szokástól eltérőleg macskatalpakat viseljen. Találtak ezenkívül az egyik sarokban egy, még az ősidőkből származó, jó marhatöknagyságú iskolai földgömböt, amin az csak mutatta, hogy valamikor mi volt a hivatása, hogy imitt-amott kék foltok látszottak rajta. Mivel pedig a gömb nyoma behálózta az egész padlást, a két csendőr egy-kettőre rájött az

egész ördöghistória nyitjára. Kis idő múlva megtalálták a lyukat is, ahol az „ördög” az épülethez ragasztott fásszín tetejéről fel szokott járni. Balogh csendőr a kakasülön talált drótból mindjárt hurkot is tett neki s azzal a padlásról leszállottak.

Lent várta őket a bíró. Balogh csendőr intett a járőrtársának, hogy menjen kissé előre, ő pedig a bíróval kettesben ballagott utána s nagy bizalmasan megsúgta, hogy tényleg az ördög járt a padláson, de estére már elmegy. Szerencséje van ugyanis a falunak: éppen olyan járőrtársa akadt, aki ért az ördög elűzéséhez. Sőt annyira ért, hogy már a papnevelő-intézetből is azért csapták ki, mert rajtaérték, mikor a Drákuval komázott; így csak egyet szól és az ördög már megy is, mert jóba van vele. Ha akkor rajta nem érik, ma tán püspök is lenne. Azzal az ámuló bírót a faképnél hagyva, a pihenőre mentek, mert az ördögűzésnek a pihenőből kellett kitelni.

Mikor bealkonyodott, elportyáztak a dászkal lakása előtt, ahol nagy sereg vasány bámészkodott és borzongott, mert volt mitől. A pápa hatalmas kandur macskája ugyanis megvacsorázván, a fásszín tetejéről felmászott a dászkal padlására, hogy a kiérdemesült földgömbbel kijátssza magát, mint azt mostanában minden este megtette. Rájött ugyanis, hogy azzal nagyszerűen lehet játszani: csak rá kell ugrani és már gurul is, aztán elébe, majd futás közben rávetni magát, — hát ez igazán nagyszerű. A hurok azonban megfogta. Ráadásul még a hurok vége a lim-lom között lévő üres zsírosbödön fölére volt kötve. A póruljárt macska menekülni akarván, nagyokat rántott a bödönön, az persze zörögve gurult utána, ettől a macska megijedve, még nagyobb dörömböléssel követte.

— Váj gye minye, si gye minye! (Jaj nekem!) — mondták a bámészkodó vasányok. A háta mindnek libabőrös lett és sűrűn vetettek magukra keresztet. — Ilyen rettenetes jókedve még sohase volt!

A két csendőr bement a lakásba s a konyhaajtót bezárták maguk után. A padlásfeljáró a konyhából volt. Kiss csendőr, a volt „papnövendék” felment a padlásra, s az ördög pár pillanat alatt rongyba csavarva már a malaclopó zsebében prüszkölt. Azután helyére tette a zsírosbödönt és a drótot, mialatt Balogh csendőr a lépcsőn állva, világított neki.

A kicsapott papnövendékről ekkorára már mindenki tudott a faluban, kivéve őt magát. Balogh csendőrnek csak annyit kellett mondani a pópának, hogy: Sikerült! A házba beköltözhetnek! Azután lassú tempóban megindultak a falu vége felé. Míg ki nem értek, nem mertek egymásra nézni, mert mindegyik majd felrobbant a nevetéstől.

Mikor Nyikuc Vaszilika, meg a dászkál nagy nehezen rászánták magukat s bementek a házba és a dübörgés csakugyan nem hallatszott, Vaszilika kezdte magát kényelmetlenül érezni. Most már szentül hitte, hogy a csendőr egyetért az ördöggel és ebből magára nézve semmi jót nem remélt.

Mikor a csendőrök a falu végén kinevethették magukat, tanakodtak, hogy most már mi történjék az ördöggel, mert abban egyetértettek, hogy vissza semmi szín alatt sem mehet. Végre eszükbe jutott, hogy Haskó bácsi, az erdőőr, a napokban panaszkodott, hogy a drága macskazacskóját valamelyik vasány ellopta. Bár azóta minden ügyességét latbaveti, mégsem tud egy szép dohányzacskónak való macskát elcsípni. Már a magáéról is lehúzta volna a bőrt, de az asszony nem engedi. Így most már majdnem betege ennek a zacskótalan állapotnak. (Az Avasban a macskazacskó, ha szépen el van készítve és elég sallang van rajta, viselőjének tekintélyét rendkívül emeli.) Haskó bácsi tehát az „ördögöt” kéz alá vette, bőrét a legféltőbb gondossággal húzta le róla s egy hétig tartó, különféle fantasztikus eljárások után olyan zacskót remekelt ki belőle, hogy sok cifra sallang beborította a fél lábá-

■ sok cifra sallang beborította a fél lábászárát.

szárát, ahányszor ránézett, annyiszor érezte magát boldognak.

A két csendőr az „ördögöt” így lerázván a nyakáról, a kertek alatt visszaosont a faluba, a Nyikuc Vaszilika házához, egy kis lesállást tartani. Vaszilika még nem feküdt le. Háza tenyérnyi ablakából halványan pislogott ki az olajmécs fénye. Balogh csendőr lábujjhegyen az ablak alá ment és látta, hogy Vaszilika Istenhez szállott. Az a tény, hogy az ördögöt nem a pápa üzte el, hanem a csendőrök fülelték le, félelemmel töltötte el. Az olyan embernek, aki lopásból él, nem telik öröme abban, ha olyan csendőröket lát maga körül, akik az ördöggel is el tudnak bánni. Mert hogy elbántak, arra tanu Pipanuc Juon, aki figyelte a csendőröket, mikor elmentek s látta, hogy a malaclopó alatt mozog valami: mi lehetett volna, ha nem a lefűlelt ördög. Így hát igaz, amit a papból lett csendőről beszélnek.

— Hej! Ha nekünk ilyen papot adna az Isten! — sóhajtott egyet Juon. De mert nem adott, jónak látta egy kis imádsággal könnyíteni magán. Kivette hát a vakablakból a rézfeszületet, amit a szatmári papok nyaralójából lopott, elhelyezte az asztalon, letérdelt eléje s így kért oltalmat az ördög és a papból lett csendőrök ellen.

CSENDŐRÉS Z.

A legénységi szobában a törzs úr iskolázott. Egy főnyi próbacsendőr hallgatóközönségének buzgón magyarázgatta a lopás rejtelseit. A törzs úr meg volt győződve, hogy ő az oktatás terén félreismerhetetlen tehetség s ezt bebizonyítandó, olyan sallangos szóáradatot vágott ki, hogy a „próba úr” — a főzőnő tisztelte így a próba csendőrt — eltátván a száját is, teljes bámulattal adózott neki, főképpen azért, mert az egészből nem értett egy kukkot sem.

De hiába magyarázott a törzs úr egyre nagyobb hévvel, a próbacsendőr fokozatosan más irányba terelte az érdeklődését. Ennek az volt a főoka, hogy a nyitott ablakon át finom illatok áramlottak be a konyhából s a próba úr észrevétlenül arra összpontosította minden figyelmét, hogy az illatokból szaglász útján, kapásból megállapítsa, mi lesz az ebéd. Külön-külön elemezte a finom hagymaillatot, a káposzta illatát, sőt mintha valami lángosfélét is megállapított volna a kellemes illat-egyvelegben. Szimatolás közben az orrát mindig magasabbra emelte, amiből a törzs úr arra következtetett, hogy hallgatóságának érdeklődését egyre jobban képes fokozni magasszínvonalú előadásával. Persze a próba úr semmivel sem árulta el, hol kalandoznak a gondolatai, hanem átszellemülve függesztette szemét a törzs úrra, mintha félne, nehogy egy szót is elveszítessen a nagyszerű oktatásból.

Az őrsparancsnok csendes derűvel hallgatta a félig nyitott őrsirodaajtón át az oktatást, amely alól irodai munka ürügye alatt ezúttal felmentette magát s közben magába fojtott egy hatalmas ásítást, mert az éjjel szolgálatban volt és nem aludta ki magát. A gyönyörű

tavaszi napfény szikrázva csillogott az udvaron lévő rózsafák karóján díszelgő színes üveggolyókon, az ágyakban fakadó virágok között pedig semmirekellő dongók legyeskedtek. Az őrsparancsnok ezt ugyan erősen kifogásolta magában, de további intézkedést nem tett, mert belátta, hogy elvégre a dongónak is meg kell élni valamiből.

Az őrsnek ebbe a csendes, idillikus hangulatába két asszony esett be ajtóstul akkora robajjal, amelyet csak nagy panasszal szokás csapni. Viharként rontottak a szobába, ahol már a leírt nagysikerű oktatás folyt. A próba úr már háromszoros rablógyilkosságot remélt s örült, hogy egy hétre megszabadul az oktatástól. Az őrsparancsnok is előkerült az őrsirodából.

— Jaj, Istenem! Jaj, nekünk, végünk van! Mi lesz velünk! Tegyen nekünk igazságot, tegyen törvényt, drága tiszthelyettes úr! — kiabált a két asszony, ahogy a száján kifért.

Az őrsparancsnok mindenekelőtt csendet parancsolt s aztán felszólította az asszonyokat, hogy mondják el érthetően, mi a panaszuk. Nagy nehezen elérte, hogy nem mindig beszéltek mind a ketten egyszerre, aminek folytán azután lassan-lassan kibontakozott a tényállás.

Gaggancs Jóska, akit az idősebbik asszony mint vejét, a fiatalabbik pedig mint férjét volt szerencsés tisztelhetni, ma délfelé velük együtt betért a Jajli zsidó korcsmájába. Reggel eladták a gyapjút száznyolcvanhat pengőért és ez már úgy van rendjén, hogy ekkora teméntelen pénzre egy kis áldomást igyanak. Nem is történt volna semmi baj, ha Kesej cigány ott nem terem bandástul. Mert a baj voltaképpen ott kezdődött, amikor Jajli észrevette, hogy Jóskánál pénz van s üzent Kesejnek. Kesej, meg a bandája alázatosan hajbókolva besomfordált s rimánkodni kezdett, hogy így meg úgy, csak egy rövid kis nótával engedjék megtisztelni magukat. Hát ezt már ki ne engedte volna meg?

Még az asszonyok is örültek magukban a kis mulatságnak.

Kesej megpengette a hegedűjét s azzal „rázörgettek”. Kesej hajlongott jobbra, balra, előre, hátra, mint a nádszál a szélben s közben mosolygott Jóskára, hogy a szeme majd kifordult a nagy tisztelettől és jóakarattól. Az ujja járt, mint a pók lába, cifrázta a nótát istentelenül, de a szemét le nem vette Jóskáról, hogy azonnal észrevegye, ha már a szívihez szógál a nóta. Addig-addig, hogy végre ellelte a kedvét Jóskának, mire Jóska kihúzott egy tízpengőt a zsebéből és elkezdte előttük csóválni a levegőben.

Mikor Kesej a tízpengőt meglátta, úgy rányomta a vonót a hegedűre, hogy az akkorát visított, mint egy szopósmalac. A többi is úgy nézte a tízpengőt, hogy a szemük gubója a fehérjével fordult kifelé. Elkezdtek dolgozni érte. A kontrás, akinek a ragyától olyan a képe, mintha gyerekkorában az ereszbe verték volna, úgy dörzsölte a brácsáját, mint mikor életlen ráspolylyal fűrészt élesítenek. A cimbalmos ütötte-verte, csépelte, vágta a cimbalmát, mint a jégeső a bádogfedelet, a húrok szikrázva pattogtak le róla s majd kiverték a szemét, de ő se látott, se hallott, csak püfölte örült módon a szerszámát s közben le nem vette a szemét a tízpengősről. A klarinétos akkorára fújta magát, mint egy hordó, a két pofája akkorára nőtt, hogy annyi szeme sem maradt, mint egy hízónak, rákacsintott a tízpengősre s örömeiben akkora adag szelet fújt a klarinétjába, hogy az akkorát sikított, mint akiben kést forgatnak. A bögös, no hát az meg egészen megkergült. Balkezevel elkapta a bögő nyakát, az egyik térdét nekivetette a hasának, a másikkal hátulról gáncsot vetett neki s azután fojtogatta, nyomkodta, döfölte, dögönyözte, hogy recsegett, ropogott, nyögött, bögött és morgott, mintha oroszánt fojtogattak volna.

Jajli meg járt köröskörül, mint egy tojóstyúk, dör-

Gággancs Jóska már a második tízpengőt csóválja Kesej előtt a levegőben!

zsölte a kezeit és háromszor megesküdött, hogy ő még embert ilyen szépen mulatni életében nem látott.

Hát ilyen gonoszsággal vették meg a szegény Jóska eszét, de annyira, hogy nemcsak a tízpengőst adta oda Kesejnek, de még bort is adatott nekik literszámra. Azután odaállott eléjük, a kampó úgy forgott a kezében, mint a szélmalom s közben rakta a juhásztáncot, hogy csak úgy döngött. Jajli később be is zárkózott előle a kármentőbe, de Jóska rátörte az ajtót, kiverte onnan s odaállította az asztala mellé üveggel meg pohárral a kezében, hogy ha szüksége lesz rá, kéznél legyen. Kesejre meg rászólt, hogy szíjat hasít a hátából, ha nem dolgoznak hangosabban, hogy jobbar. hallja. Mi folyik ott, boldogságos Szüz Mária! Van ott olyan zenélés, pengetés, kurjongatás, zörgetés és dübörgés, hogy olyat ember se nem látott, se nem hallott, amióta a világ fennáll. Az ablaküvegek úgy zörögnek az istentelen lármától, mint mennydörgéskor, a Jajli kuttyája meg is ijedt, úgyhogy az ablakon ugrott ki, de maga után vitte az ablakot is egészben. De ami a legborzasztóbb, *Gaggancs Jóska már a második tízpengőst csóválja Kesej előtt a levegőben!* És nincs ember, aki most már észretérítse vagy csak meg is közelítse, mert nem is szól, csak üt.

Körülbelül ezt a tényállást lehetett a két asszony szaporabeszédéből megállapítani. Közben az őrsparancsnok papírt és ceruzát tett a törzs úr elé, aki azt takarosán meghegyezte. De mert az őrsparancsnok úgy vélte, hogy idáig még semmit sem hallott, ami a csendőrségnek okot és jogot adna a beavatkozásra, felszólította az idősebbik asszonyt, fejtse ki részletesebben, mi is volna itt tulajdonképpen a csendőrség tenni-valója. Mert hogy Jóska mulat, nem büntetendő cselekmény, ha akár az egész gyapjú árát is Jajlinál, meg Kesejnél hagyja. A törvény, az törvény, meg kell tehát várni, amíg Jóska valakinek beveri a fejét, vagy kiüti a szemét, ami egyébként a dolgok ilyenén állása mel-

lett egy-két órán belül holtbizonyosan bekövetkezik. Akkor majd kihúzzák a kocsmából. De addig nem lehet.

Az asszonyokat nem győzte meg az érvelés.

— Hát micsoda ez, ha nem tiszta rablás és tolvajság, hogy valakinek fényes nappal elveszik a pénzt a kocsmában? Segítsen rajtunk, drága tiszthelyettes úr, mert ha ez így megyen még egy-két órát, a gyapjú ára Jajlihoz meg Kesejhez kerül, mi pedig mehetünk kódolni, mert a legelő bére sincsen még kifizetve. Tegyen nekünk törvényt, drága tiszthelyettes úr, magának nagy hatalma vagyon, vétesse el Jóskától a pénzt, aztán ott egye őket a fene rakásra.

Taplóból kellett, hogy legyen a szíve annak, aki be nem látta volna, hogy itt csakugyan baj van. De be kellett látni azt is, hogy se Jajli, se Kesej ellen nem lehet semmit tenni, mert nem követtek el bűncselekményt. Az őrsparancsnok gondolkodott. Mintha restelte volna egy kicsit, hogy nem tud semmit tenni. A két asszony azonban bizakodva leste, hogy mit fog mondani.

Csend lett. A nyitott ablakon be-behozta a szellő az örült zenélés foszlányait. A próba úr rá-ránézett a kárvallottakra, azután lehajtotta a fejét és kipirult arcával, kidülledt szemekkel igyekezett magába fojtani a nevetést.

— Várjanak egy kicsit — szólt az őrsparancsnok a panaszosokhoz. Intett a törzsőrmesternek és bementek az irodába. Bent azután a törzsőrmesterhez fordult:

— Biztos, hogy semmi jogunk nincsen fellépni Jajlival és Kesejjel szemben. De az is biztos, hogyha közbe nem lépünk, ezeknek a boldogtalanoknak egész keresete rövidesen a Jajli zsebében lesz, még akkor is, ha abból előbb valami átmenetileg a Kesejébe kerül is. Hát figyeljen csak ide.

A törzs úr odafigyelt s amikor a végén az őrsparancsnok azt kérdezte, hogy megértette-e, katonásan összeütötte a bokáját, tisztelget és azt felelte:

— Tessék csak idebízni, megcsinálom!

Mikor kijött az irodából, sapkát tett, felkötötte a kardját s megkérdezte az asszonyoktól, hogy ott laknak-e most is a felvégen és hogy megvan-e még a Fürge. Azután elsietett.

A kertek alatt kikerült a falu végére, ott kivágott az útra és „gondtalanul” sétálgatva jött befelé a faluba. A juhászék szomszédságában az egyik utcaajtó előtt egy asszony szorgalmasan varrogatott valami zsákfélét. Körülötte maszatos gyerekek hancúroztak a porban.

A törzs úr barátságosan odaköszönt, megdicsérte a pujákat s azután megkérdezte az asszonytól, hogy vajjon mennyiért adta el Gaggancs a Fürge pulit, mert útközben találkozott a baktai juhász bojtárjával, aki az ölében vitte.

Az asszony semmit sem tudott a vásárról, hanem úgy vélte, hogyha a baktai juhász bojtárja viszi Fürgét, akkor csak lopja, mivelhogy tolvaj volt annak minden nemzetsége.

— Tyüh, az áldóját! Akkor itt baj van. Szólni kellene annak a szegény embernek — sajnálkozott a törzs úr. Aztán a legnagyobbik pujához fordult:

— Szaladj csak, fiam, Gaggancs Jóska bátyád ott iszik a Jajlinál, fuss, mondd meg neki, hogy a baktai juhász bojtárja lopja a Fürgét, ott viszi már a dülön. Ha siet, még utóléri. De te is szaladj ám, nehogy késő legyen.

A puja nekirugaszkodott, rúgta a port, hogy a talpa a fenekét verte. Az apróbbak sivalkodva utána. A törzs úr pedig elköszönt és lassan szintén megindult utánuk. A laktanya kapujában aztán megállott és cigarettázva várta a fejleményeket.

Ha valaki azt a hírt vitte volna Gaggancs Jóskának, hogy a háza ég, vagy hogy az apja halálán van, kiverne volna a kocsmából és mulatott volna tovább. De hogy a Fürgét lopják és éppen a baktai juhász bojtárja, hát ezt nem lehet annyiba hagyni. Mert Fürge. a

hét falu határában híres egérszínű puli, maga ugyan nem tudott beszélni, de a beszédet, azt megértette. A családban elfoglalt helyzetét pedig legjobban megvilágítja ez:

A pócsi búcsúra ájtatoskodni induló asszonyok kezébe az öreg juhász rendesen három pengőt olvasott le, hogy azt ájtatoskodás után adakozzák Szent Antalnak kegyes célra. Az első pengőnél így szólott:

— Ezt adod írtem, meg a puliír.

A másodiknál:

— Ezt Jóskáir meg a juir.

A harmadiknál pedig:

— Ez kettőtökir, a számárir, meg ami még van.

Amint tehát Jóska a törzs úr üzenetét megkapta, pontosan úgy viselkedett, ahogy a Puli családi rangsora szerint illet, vagyis kiállott az utcára és üvöltve kijelentette, hogy:

— Ma még vért iszok!

S azzal rohant, mint a forgószél.

A törzs úr, aki „véletlenül” éppen a laktanya kapujában állott, megállította és elujságolta neki, hogy a határból hazajövet látta, hogy az a bizonyos baktai bojtár vitte Fürgét az ölében. Kérdezte is, hogy megvette-e. — Meg ám, — felelte a bojtár. — No, akkor csak vigyed, — mondtam neki.

— Hazudott, uram, hazudott! — tört ki Jóskából a fájdalom. — Dehogyan vette meg, ellopta a gazember! De végig is taszítom benne ezt a kampót, csak kerüljön a kezem közé.

— Nagyon helyes — felelte a törzs úr. Csak utána szaporán. Ha a csizmáját lehúzza kend, mezítláb még utólérheti. Húzza csak le gyorsan! Úgy, ni. A kabátját is vesse le, majd én vigyázok rá. Úgy, ni. No, most utána. Én is rohanok, segítek megnyúzni a gazembert, csak beviszem a ruhákat.

A juhászt meghatotta a törzs úr jóakarata s gyanútlanul odaadta a csizmát meg a kabátot, aminek a

zsebében a pénz volt. Azután elrohant. A törzs úr mosolyogva nézte, mint bukott hasra egy kiálló rögben, aztán talpraugrott s jobbkézével elkapta a nagy lábujját, amiről a vad rohanás közben lerúgta a körmöt, féllábon körbeugrált kétszer, mint egy kerge birka, káromkodott egyet, amelyet emberi fül még nem hallott, aztán megindult újra futva és eltűnt az utcasarkon. Már ekkor a két asszony ott állott a törzs úr mellett, aki kezükbe nyomta a csizmát s kabátot s a nagy hálálkodásuk előtt besurrant a laktanyába.

Mikor később kinézett az utcára, látta, hogy a kárvallott Jajli mint nézegeti a kivert ablaküvegeit, amiket nem fog megfizetni soha senki. És megcsóválta a fejét. Mert nagy dolog az, amikor valaki, akinél ki tudja, mikor lesz megint pénz és akit még be sem lehet perelni, fizetés nélkül elrohan és otthagya húsz pengő adósságot kifizetetlenül.

Gaggancs Jóska pedig rohant esze nélkül, míg a falu végén Fürge hozzá nem csatlakozott. Amikor megállott ezen csodálkozni, látta, hogy a felesége s az anyósa akkor fordul be az utcasarkon, az anyósa pedig olvassa a pénzt. Ekkor ébredt tudatára, hogy milyen szörnyű csúfságot üztek belőle. Éppen azon gondolkozott, hogy miféle borzasztó dolgot műveljen, amikor egy éhes kis malacot feléje vitt a jódolga. Jóska rúgott egyet a malacon, amekkorát csak bírt, utána ordított szintén akkorát, amekkorát bírt, mert csak most jutott eszébe, hogy a nagy lábujjáról lerúgta a körmöt. Aztán, hogy ne hallja a kárörvendő asszonyok nevetését, felmászott az ólpadlásra és aludt másnap reggelig.